

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Jakub Sosna

**PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE
A ODPOVĚDNOST ZA JEJÍ PORUŠENÍ
V KAPITÁLOVÉ OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum uzavření rukopisu: 10. dubna 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 10. dubna 2014

.....
Jakub Sosna

Obsah:

Úvod.....	3
1. Základní východiska	6
1.1. Kapitálová obchodní společnost a role korporálního práva	6
1.2. Fiduciární povinnosti jako otevřené pojmy.....	10
2. Péče řádného hospodáře obecně	12
2.1. Péče řádného hospodáře jako zastřešující pojem	12
2.2. Povinnost loajality.....	14
2.3. Povinnost péče	18
3. Odpovědnost za porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře.....	21
3.1. Vypořádání újmy.....	25
4. Pravidlo podnikatelského úsudku	28
4.1. Ideové pozadí pravidla podnikatelského úsudku	28
4.2. Podoby pravidla podnikatelského úsudku.....	31
4.3. Náznaky pravidla podnikatelského úsudku v české judikatuře.....	32
4.4. Pravidlo podnikatelského úsudku dle ZOK	34
5. Přenesení výkonu působnosti statutárního orgánu a jeho vliv na odpovědnost	37
5.1. Kdo je oprávněn rozhodnout o přenesení působnosti?	40
6. Vyžádaný pokyn valné hromady do obchodního vedení a jeho vztah k odpovědnosti členů orgánu	43
Závěr	48
Seznam zkratk	50
Použitá literatura	51
Resumé.....	56
Abstract.....	58
Klíčová slova a název práce v anglickém jazyce.....	60
Klíčová slova:	60
Název práce:	60

Úvod

Cílem této práce je pojednat o některých vybraných otázkách souvisejících se základním standardem pro výkon funkce člena statutárního orgánu kapitálové obchodní společnosti,¹ který je v českém právním řádu reprezentován jeho povinností k výkonu funkce s péčí řádného hospodáře. Neoddělitelně s touto matérií budou probrány též otázky související s odpovědností za porušení této povinnosti. Pokusím se tak učinit na pozadí širšího kontextu fungování těchto forem společností, za výchozí referenční rámec výkladu je nicméně zapotřebí považovat platnou právní úpravu danou rekodifikací českého soukromého práva.² S ohledem na to se předkládaná práce pokusí především nastínit výkladové možnosti a úskalí, které nová právní úprava skýtá. K dřívější právní úpravě³ a zahraničním inspiračním zdrojům zde bude přihlíženo pouze do té míry, nakolik mohou podobná srovnání tomuto hlavnímu záměru napomoci.

V první části se pokusím zasadit úlohu korporačního práva a standardů pro jednání členů orgánu do kontextu některých poznatků ekonomické analýzy práva. Tímto postupem nejprve identifikuji hlavní cíle, které by měla právní regulace postavení členů orgánu naplňovat, a popíši východiska, jež jsou pro podobu této úpravy konstitutivní. Závěry první části současně v navazujících pasážích poslouží jako pomocný prostředek pro interpretaci právní úpravy.

Předmětem druhé části bude nejprve snaha o obecné vymezení obsahu péče řádného hospodáře v českém právním řádu, která se bude realizovat explikací dílčích složek této povinnosti v podobě povinnosti loajality a povinnosti péče. Usilovat budu přitom o stručné zachycení podstatných rysů těchto povinností, které bude postačující

¹ Členem statutárního orgánu kapitálové obchodní společnosti míním jednatele společnosti s ručením omezeným, člena představenstva akciové společnosti, eventuálně statutárního ředitele v monistickém modelu organizační struktury akciové společnosti. V dalším textu užívám pro označení výše uvedených společnou zkratku „člen orgánu“.

² V dalším textu se jedná o zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“) a zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) (dále jen „ZOK“).

³ V dalším textu se jedná o zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObchZ“).

pro účely následného výkladu týkajícího se odpovědnosti a souvisejících otázek.⁴ V navazujících kapitolách části druhé rozeberu některé sporné momenty, s nimiž se můžeme potýkat v souvislosti s novou právní úpravou. V kapitole o povinnosti loajality se budu předně věnovat tradiční otázce, která se týká bližšího vymezení zájmu společnosti, jemuž mají členové orgánu při své činnosti sloužit. Ve vztahu k požadavkům na kvalitu výkonu funkce se budu dále zabírat tím, do jaké míry lze při hodnocení jednání členů orgánu přihlížet k jejich odborným znalostem a schopnostem.

Třetí část bude zasvěcena otázce odpovědnosti za porušení povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře. S ohledem na zavedení odchylného režimu pro vznik kontraktní a delikttní odpovědnosti novým občanským zákoníkem se zde zaměřím na otázku, zda povinnost péče řádného hospodáře reprezentuje případ smluvní nebo zákonné povinnosti. Dalším sporným tématem řešeným v rámci samostatné kapitoly bude nově zakotvená možnost společnosti vypořádat vzniklou újmu smlouvou se členem orgánu. Zde budou hledány meze těchto vzájemných ujednání.

Část čtvrtá se bude věnovat rekonstrukci nově výslovně upravenému pravidlu podnikatelského úsudku. V rámci této části nejprve upřu pozornost na ideová východiska a motivace k zavedení tohoto pravidla. Následně zmíním možné příklady uplatnění tohoto pravidla v české judikatuře a nastíním určité výkladové obtíže, které spatřuji ve znění nově formulovaného pravidla.

V páté části pojednám o problematice rozdělení kompetencí mezi jednotlivé členy kolektivního orgánu při realizaci obchodního vedení, jakož i o jiných případech přenesení výkonu této působnosti. Tato část bude zacílena na souvislosti těchto případů s otázkou odpovědnosti za řádný výkon funkce.

Šestá část tuto práci věcně uzavře a jejím obsahem bude dílčí téma, které se týká zákonem připuštěné možnosti (člena) statutárního orgánu vyžádat si pokyn valné hromady směřující do obchodního vedení. I zde bude hledána vazba tohoto tématu na povinnost členů orgánu vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře.

⁴ Záměrně se tak vyhnu kupříkladu rozvleklé rekapitulaci jednotlivých názorů, které panovaly stran některých aspektů pojmu péče řádného hospodáře a jejímu vztahu k péči odborné, neboť soudím, že tyto odlišnosti byly způsobeny zejména dobovým zněním obchodního zákoníku, a pro účely navazujících výkladů by jejich výčet nepřispíval k naplnění vytčených cílů. Reprezentativní výčet těchto názorů je obsažen kupříkladu in DĚDIČ, Jan, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KRÍŽ, Radim, ČECH, Petr. *Akciové společnosti*. 7. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 672 s. ISBN 978-80-7400-404-9. S. 450-452.

Závěrem shrnu hlavní poznatky, které vyplynuly z provedených zkoumání, a zhodnotím, nakolik se mi podařilo naplnit vytčené cíle.

Pro úplnost dodávám, že jako základ k sepsání této práce posloužil můj dřívější referát vytvořený pro účely Výjezdního semináře z obchodního práva, který byl pořádán Katedrou obchodního práva PF UK v roce 2013.⁵

⁵ Text práce nesoucí název „Fiduciární povinnosti a povaha odpovědnosti za jejich porušení“ je dostupný zde: <http://www.prf.cuni.cz/jakub-sosna-1404046231.html>

1. Základní východiska

1.1. Kapitálová obchodní společnost a role korporálního práva

Kapitálové obchodní společnosti jsou nástrojem, který za určitých podmínek umožňuje organizovat podnikatelskou činnost při nižších nákladech, než by se tak mohlo dít prostřednictvím tržních mechanismů.⁶ Každá dlouhodobější a komplexnější podnikatelská činnost je totiž předně spojena s mnohostí a proměnlivostí participujících subjektů. Vytvořením společnosti se tak konstruuje společné ohnisko jednotlivých smluvních transakcí. Společnost tedy v tomto ohledu chápu ve shodě s jinými autory jako „nexus pro smlouvy“, který je v prvé řadě umožněn její právní osobností jako právem přiznanou vlastností.⁷ Na tomto podkladě dochází následně k realizaci podnikatelské činnosti, která je ze své podstaty činností s nejistým výsledkem.⁸

Dalším průvodním jevem každé dlouhodobé podnikatelské činnosti je skutečnost, že si kontrahující strany při její realizaci nejsou s to ujednat pravidla umožňující vyřešit všechny eventuality vzájemných vztahů.⁹ Tento problém neúplnosti smluv a s ním spojené riziko oportunistického postupu některé ze stran ve chvíli, kdy strany narazí na některou z neujednaných otázek, je v tržních podmínkách spojen s vysokými transakčními náklady.¹⁰ Právo tomuto problému čelí předně formulací dispozitivních (podpůrných) pravidel chování.¹¹ V rámci společnosti je pak řešení výslovně neupravených otázek zajištěno delegací rozhodovací pravomoci o těchto

⁶ KRAAKMAN, Reinier H. *The anatomy of corporate law: a comparative and functional approach*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xix, 322 s. ISBN 978-019-9565-849. S. 2.

⁷ Označení nexus pro smlouvy („*nexus for contracts*“) považuji za přílehavější, nežli častěji užívanou charakteristiku společnosti jako nexu smluv („*nexus of contracts*“) K těmto distinkcím srov. KRAAKMAN 2009 op. cit. sub. 6, s. 6.

⁸ HAVEL, Bohumil. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2010, 196 s. ISBN 978-80-87284-11-7. S. 50-51.

⁹ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 471 s. ISBN 978-80-7357-329-4. S. 37.

¹⁰ RICHTER, Tomáš. O logice a limitech korporálního práva: teoretické základy. *Právní rozhledy*. 2008, roč. 16, č. 23, s. 845-855. ISSN 1210-6410. S. 847.

¹¹ KRAAKMAN 2009 op. cit. sub. 6, s. 23.

otázkách na její statutární orgán, který tak zabezpečuje potřebný koordinační mechanismus činnosti jednotlivých aktérů.¹²

Kapitálovou společnost rovněž chápou jako nástroj financování.¹³ Právní samostatnost společnosti totiž současně znamená oddělenost jejího majetku od majetku jejích společníků. Věřitelé se tak mohou při kontrole s nakládáním svěřených prostředků zaměřit toliko na kredibilitu a činnost společnosti, aniž by se museli zabývat identitou a solventností konkrétních společníků.¹⁴ Taktéž společníci se při investici do majetku společnosti mohou spolehnout na nepostižitelnost svého majetku, která je zaručena omezeným ručením za její dluhy. Právní samostatnost společnosti však současně vylučuje přímý nárok společníků na její majetek. Ten se omezuje toliko na podíl na zisku, k jehož vyplacení může dojít teprve po uspokojení fixních nároků všech věřitelů.¹⁵ Tato reziduální povaha společnického nároku je pak rozhodující pro vysvětlení, proč je právě do rukou společníků svěřeno právo podílet se na řízení společnosti, které se v její kapitálové formě realizuje zejména zprostředkovaně volbou členů statutárního orgánu prostřednictvím valné hromady. Předpokládá se totiž, že právě na straně společníků bude dán nejvyšší zájem na prosperitě společnosti, neboť pouze prosperující společnost bude mocna jejich reziduální nárok uspokojit.¹⁶ Pakliže však podnikatelského úspěchu dosaženo nebude, umožňuje forma kapitálové společnosti společníkovi ze společnosti kdykoliv vystoupit a převést svůj podíl na někoho, kdo bude skrze obměnu členů orgánu usilovat o lepší využití jejího majetku.¹⁷

Kapitálová společnost je rovněž formou umožňující využít specializace jednotlivých aktérů.¹⁸ Rozdělení rolí v kapitálové společnosti mezi její statutární orgán a společníky (valnou hromadu) umožňuje osobám disponujícím přebytkem dočasně volných prostředků svěřit tyto prostředky do rukou specializovaného managementu, který je lépe uzpůsoben k jejich zhodnocování. Uvedené rozdělení rolí je však z povahy věci spojeno též s divergencí zájmů mezi členy orgánu a společníky. V rámci

¹² RICHTER 2008 op. cit. sub. 10, s. 847 a 849.

¹³ RICHTER 2008 op. cit. sub. 10, s. 848.

¹⁴ KRAAKMAN 2009 op. cit. sub. 6, s. 10.

¹⁵ RICHTER 2008 op. cit. sub. 9, s. 70.

¹⁶ RICHTER 2008 op. cit. sub. 9, s. 70-71.

¹⁷ KRAAKMAN 2009 op. cit. sub. 6, s. 41.

¹⁸ RICHTER 2008 op. cit. sub. 10, s. 848.

společnosti jako nexu pro smlouvy dochází rovněž ke střetu dalších zájmů, z nichž nejvýznamnější je konflikt zájmů většinového a menšinového společníka nebo konflikt mezi společnostmi (společníky) a jejich věřiteli.¹⁹ Všechny tyto případy jsou modalitami vztahu zastoupení, v němž je vždy jedna ze stran oprávněna rozhodovat o záležitostech či majetku druhé strany.²⁰ Tyto vztahy jsou rovněž potenciálním zdrojem oportunistu a nákladů, které vyplývají z možné tendence zástupce nedbat výkonu svých povinností zcela dle zájmů zastoupeného, či dokonce z otevřené snahy zástupce obohacovat se na jeho úkor. Příčinnou těchto nákladů je zejména informační asymetrie mezi jednotlivými aktéry, která neumožňuje zastoupenému, aniž by tyto náklady nevynaložil, přezkoumat a zajistit provádění svých záležitostí v souladu se svými zájmy.²¹

Uvedené náklady vyvstávající z nastíněné delegace rozhodování o záležitostech a majetku jiného se tradičně nazývají náklady zastoupení. Tyto jsou tvořeny zejména 1) náklady zastoupeného na monitorování činnosti zástupce, 2) náklady zástupce na přesvědčování zastoupeného, že jedná v jeho zájmu, a 3) reziduální ztráta, která přesto v důsledku rozporných zájmů obou stran vznikne.²² Platí přitom, že organizovat podnikatelskou činnost v rámci společnosti má význam potud, dokud náklady zastoupení a další náklady spojené s provozem společnosti nepřevýší náklady, s nimiž by táž činnost mohla být zajištěna tržními nástroji.²³

Korporační právo lze za této situace pokládat za jeden z významných nástrojů správy a řízení společností (*corporate governance*), který může vhodně zvolenými metodami napomáhat k redukci zájmových konfliktů a snižování nákladů zastoupení.²⁴ V případě členů orgánu tak činí mimo jiné úpravou standardů jejich jednání (tzv. *fiduciární povinnosti*),²⁵ která má za cíl předestřenou zájmovou různost a z ní

¹⁹ KRAAKMAN 2009 op. cit. sub. 6, s. 36.

²⁰ Tamtéž, s. 35.

²¹ RICHTER 2008 op. cit. sub. 9, s. 111 a 113.

²² RICHTER 2008 op. cit. sub. 9, s. 47.

²³ EASTERBROOK, Frank H a Daniel R FISCHER. *The economic structure of corporate law*. 4. print. Cambridge: Harvard University Press, 1996, viii, 370 s. ISBN 0-674-23539-8. S. 11.

²⁴ KRAAKMAN 2009 op. cit. sub. 6, s. 37.

²⁵ Pojem fiduciární povinnosti užívám jako pojem shrnující jednotlivé dílčí povinnosti, které určují standard jednání členů orgánu. Obdobně je tento pojem užíván v americkém kontextu. K tomu srov. EASTERBROOK 1996 op. cit. sub. 23, s. 90 a násl. Jsem si vědom odlišného vnímání pojmu fiduciární

vyplývající náklady eliminovat. Prostředkem k tomu je permanentní hrozba právní odpovědnosti členů orgánu vůči společnosti, popřípadě jiných sankcí spojených s porušením stanoveného standardu jednání. Odpovědnost za porušení fiduciárních povinností přitom v této souvislosti nechápu pouze jako nástroj umožňující reparaci vzniklé újmy, ale zejména jako preventivní motivační schéma, které členy orgánu především vede k řádnému výkonu funkce, čímž brání vzniku nákladů zastoupení již *ex ante*.²⁶

Podstatné je zdůraznit, že nemusí jít o schéma jediné a taktéž nikoliv nutně nejúčinnější. Zapomenout bychom neměli na spolupůsobení dalších právních i mimoprávních motivačních popudů vyplývajících kupříkladu z funkční odpovědnosti a způsobu odměňování, popřípadě trhu práce, kapitálu či produktů. Zohledněn by měl být rovněž vliv regulatorních nástrojů správy obchodních společností, mezi něž je řazen kupříkladu povinný audit hospodaření některých z nich.²⁷

Vliv jednotlivých motivačních stimulů je zapotřebí posuzovat ve vazbě na konkrétní ekonomiku. Vycházím přitom z předpokladu, že se v českém kontextu budeme převážně setkávat s nekótovanými společnostmi s přítomností většinového společníka.²⁸ Dalším významným prvkem bude dominance dluhového financování.²⁹ Tyto okolnosti tak z uvedených motivačních schémat staví do popředí především význam funkční odpovědnosti, úvěrového trhu a právní úpravy.³⁰ V tomto ohledu může jakákoliv právní regulace mít relativně významnější vliv na fungování společností a náklady, za nichž bude moci být jejich činnost provozována. Platí to přitom obousměrně. Kupříkladu příliš rigorózní úprava se může navzdory dobrým úmyslům sama projevit jako nežádoucí nákladová položka a inhibitor rozvoje společností.

povinnosti v britském kontextu. K tomu srov. KRTOUŠOVÁ, Lucie. Péče řádného hospodáře: odpovídá britskému konceptu *duty of care, skill and diligence*? *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 10, s. 277-284. ISSN 1803-6554. S. 277.

²⁶ EASTERBROOK 1996 op. cit. sub. 23, s. 7.

²⁷ RICHTER 2008 op. cit. sub. 10, s. 852.

²⁸ HAVEL 2010 op. cit. sub. 8, s. 72.

²⁹ RICHTER 2008 op. cit. sub. 9, s. 98-99 a 112.

³⁰ RICHTER 2008 op. cit. sub. 9, s. 114.

1.2. Fiduciární povinnosti jako otevřené pojmy

Právem upravený standard jednání členů orgánu je tedy předně určen tzv. fiduciárními povinnostmi, za něž se tradičně považuje povinnost loajality a povinnost péče.³¹ První z nich přitom cílí na odstranění výše zmíněných zájmových konfliktů, druhá stanovuje kvalitu, s níž mají členové orgánu svou funkci vykonávat. Ve vztahu mezi členy orgánu a společníky tyto povinnosti otupují potenciál vzniku nákladů vyplývajících z výše nastíněného oddělení správy a reziduálního nároku na majetek společnosti. Ve vztahu k dalším zájmovým konfliktům tyto povinnosti posilují nezávislost a profesionalitu členů orgánu při výkonu funkce, která limituje možnou snahu většinového společníka obohacovat se na úkor minority, popřípadě tendenci společníků zneužívat svého omezeného ručení k prosazování rizikových aktivit na účet věřitelů.³²

Obě uvedené povinnosti jsou v českém právním řádu obsaženy ve shrnující povinnosti k výkonu funkce s péčí řádného hospodáře.³³ Vymezení tohoto standardu se děje prostřednictvím neurčitých právních pojmů. Touto legislativní technikou se přitom reaguje na specifika vztahu členů orgánu a společností (tzv. *fiduciární obligace*), který je taktéž zpravidla dlouhodobým vztahem s nejistým výsledkem a vyznačuje se též vysokým stupněm diskrece, jež je členům orgánu při realizaci podnikatelské činnosti svěřena. Smlouva mezi členem orgánu a společností je tedy s ohledem na uvedené okolnosti taktéž z definice neúplnou a odvážnou. Právě tyto význačné rysy vztahu mezi členem orgánu a společností jsou zohledněny úpravou obecně formulovaných fiduciárních povinností, které zahrnují za daného stavu jediný smysluplný příslib

³¹ EASTERBROOK 1996 op. cit. sub. 23, s. 91.

³² RICHTER 2008 op. cit. sub. 9, s. 101 nebo KRAAKMAN 2009 op. cit. sub. 6, s. 14 a 64.

³³ Díkce ustanovení § 159 odst. 1 NOZ (viz níže) se tak výslovně přiklonila k dříve ne zcela samozřejmému pojetí, které obě dílčí povinnosti traktovalo pod shrnujícím pojmem péče řádného hospodáře. K pojetí dříve traktujícímu obě povinnosti pod shrnujícím pojmem srov. například DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník: komentář*. Díl III. 1. vyd. Praha: Polygon, 2002. S. 1747- 3055. ISBN 80-7273-071-1. S. 2317. Naopak jako samostatnou traktovala povinnost řídit se zájmy společnosti například S. Černá in ČERNÁ, Stanislava. *Obchodní právo*. 3. díl, 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006. 360 s. ISBN 80-7357-164-1. S. 241.

pečlivého a čestného výkonu funkce.³⁴ Skrze tyto otevřené textury se nicméně také „vtahuje do vztahů mezi členy statutárního orgánu a společností něco, co oni sami třeba ani nechtěli, ale co je vyváženým systémem pravidel sledujících ochranu všech stran smlouvy zvané společnost.“³⁵ Tím je předvídáno, že výslednou podobu obsahu těchto povinností dává v každém jednotlivém případě judikatura za pomoci doktrinárního výkladu. Při formulaci konkrétního obsahu povinností člena orgánu navíc mohou být zohledněny obecné potřeby podnikání a jejich vývoj v čase.³⁶

³⁴ EASTERBROOK 1996 op. cit. sub. 23, s. 91.

³⁵ HAVEL, Bohumil. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*. 2007, roč. 15, č. 11, s. 413-416. ISSN 1210-6410. S. 415.

³⁶ Obdobně HAVEL 2010 op. cit. sub. 8, s. 32.

2. Péče řádného hospodáře obecně

2.1. Péče řádného hospodáře jako zastřešující pojem

Povinnost vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře je základní povinností člena orgánu kapitálové obchodní společnosti. Obsahem této povinnosti je přitom určení standardu výkonu funkce, jímž je člen orgánu vázán při výkonu veškeré své působnosti.³⁷ Vymezení této povinnosti pak zároveň tvoří jedno ze základních kritérií pro vznik případné odpovědnosti člena orgánu vůči společnosti a zprostředkovaně i pro vznik dalších sankčních povinností.³⁸ Ve faktické rovině má pak formulace této povinnosti rovněž již zmíněný charakter motivačního schématu ex ante, jež má bezprostřední vliv na reálný způsob výkonu funkce.

V současné české právní úpravě je tato povinnost stanovena jako obecný standard výkonu funkce členů volených orgánů právnických osob ustanovením § 159 odst. 1 NOZ, podle něhož platí, že *kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí.*

Legislativní vymezení povinnosti k výkonu funkce s péčí řádného hospodáře tedy, jak shora patrně, zahrnuje stanovení obou dílčích povinností – povinnosti loajality a povinnosti péče. Formulace těchto povinností se přitom omezuje na užití neurčitých právních pojmů. Logiku této metody právní úpravy lze dovodit z výše popsaného problému neúplných smluv. Současně je tím předvídáno, že tato povinnost bude nabývat konkrétní obsah v závislosti na individuálních zvláštnotech konkrétního případu, zejména na druhu a velikosti spravované společnosti, jakož i na povaze a významu konkrétní prováděné působnosti.

Za svým způsobem primární povinnost přitom pokládám povinnost loajality,³⁹ neboť tato povinnost určuje celkové zaměření činnosti člena orgánu.⁴⁰ Povinnost

³⁷ POKORNÁ, Jarmila. K některým otázkám právního postavení členů představenstva akciové společnosti. In ČERNÁ, Stanislava. *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám: aktuální otázky soukromého práva na počátku nového tisíciletí*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. S. 286-296. ISBN 978-80-7357-370-6. S. 289.

³⁸ Srov. kupříkladu ustanovení § 62-68 ZOK.

³⁹ Odlišně HAVEL 2010 op. cit. sub. 8, s. 156.

vykonávat funkci s nezbytnou loajalitou je v tomto smyslu pojmána jako permanentní povinnost člena orgánu, který má veškerou svou činnost podřizovat zájmu a prospěchu společnosti. Smyslem této povinnosti je přitom v první řadě eliminovat možný rozpor v zájmech člena orgánu a společnosti jako základní důsledek vyplývající z výše popsaného problému zastoupení.

Povinnost vykonávat funkci s potřebnými znalostmi a pečlivostí se pak vztahuje ke kvalitě výkonu funkce, zejména pak ve vztahu k výkonu obchodního vedení.⁴¹ Požadavek na výkon funkce s potřebnými znalostmi přitom nepředpokládá odbornost člena orgánu v určité konkrétní oblasti, ale vyžaduje alespoň určitou míru kompetentnosti a znalostí ve vztahu k obecnému řízení společnosti.⁴² Rovněž se předpokládá, že člen orgánu bude v konkrétní situaci schopen rozpoznat, že jeho erudice nepostačuje, a na základě tohoto zjištění si potřebné informace zajistí prostřednictvím jiné osoby.⁴³ I poté lze nicméně z povinnosti člena orgánu vykonávat svou funkci osobně a pečlivě dovodit, že člen orgánu musí být schopen takto získané informace kriticky vyhodnotit a učinit na jejich základě samostatné rozhodnutí.⁴⁴

Požadavek na pečlivý výkon funkce dále zahrnuje takovou péči o majetek společnosti, při níž se sleduje prevence možných ztrát a usiluje o maximální možné zhodnocení.⁴⁵

⁴⁰ ČECH, Petr. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*. 2007, roč. 15, č. 3, s. 4-16. ISSN 1210-4817. S. 13.

⁴¹ Tamtéž, s. 13.

⁴² PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 356 s. ISBN 978-80-7357-714-8. S. 70.

Je však diskutováno, zda z požadavku na schopnost obecného řízení společnosti vyplývá dokonce i povinnost „seznamovat se s novými poznatky v oboru řízení správy a společností a uplatňovat je v činnosti společnosti (...)“. K tomu srov. DĚDIČ 2002 op. cit. sub. 33, s. 2417.

⁴³ I. Štenglová in ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xxii, 1447 s. ISBN 978-80-7400-354-7. S. 720. Dále srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 1999, sp. zn.: 29 Cdo 1162/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo sešitu 9, ročník 2000, pod číslem 103.

⁴⁴ BEJČEK, Josef. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*. 2007, roč. 15., č. 17, s. 613 - 624. ISSN 1210-6410. S. 614.

⁴⁵ Srov. judikaturu citovanou v podkapitole 2.2.

2.2. Povinnost loajality

Jak již bylo výše uvedeno, ukládá povinnost vykonávat funkci s nezbytnou loajalitou členovi orgánu sledovat za všech okolností zájem společnosti. Předně jde o to, aby člen orgánu odolal svodům upřednostnit před zájmem společnosti svůj vlastní či jiný kolidující zájem.⁴⁶ Za tím účelem jsou zákonem formulovány, popřípadě judikatorně dovozovány, též úžeji zaměřené povinnosti, které jsou pokládány za dílčí projevy povinnosti loajality. Jedná se zejména o pravidla pro střet zájmu, sebeobchodování, zákaz konkurence, povinnost mlčenlivosti aj.⁴⁷ Ve vztahu k těmto povinnostem má obecná povinnost loajality charakter jakési zbytkové klauzule.

V pozitivním ohledu je při snaze postihnout obsah povinnosti loajality zapotřebí pokusit se alespoň pracovním způsobem definovat, co si lze představit pod zájmem společnosti. Určitý pokus o odpověď je možné nalézt v judikatuře Nejvyššího soudu ČR, jenž ve svých rozhodnutích opakovaně uvedl, že *„řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče tedy nepochybně zahrnuje péči o majetek akciové společnosti nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná.“*⁴⁸

⁴⁶ Typicky lze za takový jiný kolidující zájem pokládat zájem majoritního společníka. K tomu srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2009, sp. zn.: 29 Cdo 3864/2008, dostupný na www.nsoud.cz: *„Podle § 194 odst. 5 věty první obch. zák. byli členové představenstva povinni vykonávat svou působnost s náležitou péčí. Součástí náležité péče bylo mimo jiné i to, že člen představenstva dává při rozhodování v představenstvu přednost zájmům společnosti před zájmy akcionáře, který jej do představenstva vahou svých hlasů prosadil, a nenechá se při výkonu funkce tímto akcionářem ovlivňovat (povinnost loajality).“*

⁴⁷ Podrobněji k jednotlivým projevům povinnosti loajality srov. PETROV, Jan. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. 98 s. ISBN 978-80-210-4386-2. S. 61 a násl.

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2006, sp. zn.: 5 Tdo 1224/2006, publikované pod č. T 964 v sešitu 33 Souboru rozhodnutí vydaném v Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2007. Obdobně kupříkladu usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2005, sp. zn.: 5 Tdo 1143/2005 a usnesení

Výše uvedená právní věta dle mého názoru dobře vystihuje podstatu obchodní společnosti, jejímž základním cílem je z definice dosažení zisku, čemuž by měla být poplatná i činnost členů orgánu. Výmluvnými jsou v té souvislosti skutkové okolnosti věci řešené u Nejvyššího soudu pod sp. zn. 5 Tdo 1143/2005, v níž obdobné vymezení zájmu společnosti také zaznělo. Zde bylo porušení povinností členů představenstva akciové společnosti spatřováno právě v tom, že nedosáhli pro společnost při prodeji jejích akcií takového zisku, jaký byl reálný a jakého dalším prodejem dosáhli na její úkor vybraní členové orgánu a zaměstnanci. Jednání členů představenstva tak bylo shledáno jako ze své podstaty rozporné se zájmy společnosti.

Domnívám se však, že v méně jednoznačných případech s obdobně abstraktně formulovaným zájmem společnosti na řádné péči o její majetek a jeho zhodnocování nevystačíme. Chápeme-li totiž společnost jako nexus pro smlouvy, v němž se střetávají často protichůdné zájmy společníků, zaměstnanců a jiných skupin věřitelů, nedává výše zmíněná definice spolehlivou odpověď, jakými ohledy by měl být člen orgánu v pochybnostech veden. Této skutečnosti si ostatně byli vědomi kupříkladu autoři britského zákona o společnostech z roku 2006, kteří do ustanovení § 172 odst. 1 tohoto zákona vtělili ustanovení, podle něhož *ředitel společnosti musí jednat takovým způsobem, o němž se v dobré víře domnívá, že nejpravděpodobněji zajistí úspěch společnosti ku prospěchu jejích společníků jako celku.*⁴⁹ Východiskem k uvedenému ztotožnění zájmu společnosti se zájmem společníků jako celku bylo přesvědčení, že zájmy společnosti jako umělé osoby nelze odlišovat od zájmů osob, jež jsou na ní zainteresovány.⁵⁰ V tomto smyslu bylo usouzeno, že dosavadní ohled na abstraktní zájem společnosti je pro jednání členů orgánu jen velmi nepřesným vodítkem.⁵¹

Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2008, sp. zn.: 5 Tdo 1412/2007. Všechna rozhodnutí dostupná na www.nsoud.cz.

⁴⁹ Využit překlad J. Vítka in VÍTEK, Jindřich. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, x, 374 s. ISBN 978-80-7357-862-6. S. 320.

⁵⁰ Tamtéž, s. 208.

⁵¹ Tamtéž, s. 208.

Ztotožnění zájmu společnosti se zájmem společníků jako celku (*shareholder value*) ve shora nastíněném duchu přitom považují za dominantní⁵² a nejpřesvědčivější model, který poskytuje členům orgánu potřebnou základní směrnicí při výkonu jejich působnosti. Tento model se totiž vyznačuje důrazem na takový dílčí zájem, který by měl ze své podstaty nejlépe přispívat i k prospěchu ostatních věřitelů a rozvoji celku.⁵³ Je tomu tak proto, že jsou společníci nositeli reziduálního nároku na majetek společnosti, k jehož uspokojení může dojít až po realizaci nároků všech ostatních věřitelů. Společníci tak budou mít také zpravidla nižší averzi k riziku.⁵⁴ Sledování zájmu společnosti ku prospěchu jejích společníků proto může členy orgánu vést k větší odvaze při podnikatelském rozhodování, které může znamenat také potenciálně vyšší výnos.

Preference společnického zájmu nicméně vytváří na straně společníků a členů orgánu riziko morálního hazardu, které může mít za důsledek snahu provozovat rizikové aktivity na účet věřitelů.⁵⁵ I zde se však domnívám, že společnický model jako východisko ob stojí, neboť v jeho pozadí stojí zjištění, že věřitelé budou mít na rozdíl od společníků zpravidla vyšší možnost zajistit si splnění svých nároků prostřednictvím zajišťovacích institutů a smluvních ujednání.⁵⁶ Nutno nicméně podotknout, že tuto možnost nebudou mít samozřejmě všechny skupiny věřitelů, zejména pak ti nekonsenzuální.⁵⁷ Určitou hradbu uvedenému druhu oportunistu však může skýtat i funkční nezávislost členů orgánu na společnicích a zpravidla vyšší averze členů orgánu k riziku daná nemožností diverzifikovat svůj lidský kapitál.⁵⁸

Oproti modelu sledování (vyvažování) zájmu věřitelů v širším smyslu (*stakeholder value*) by společnický model měl umožňovat relativně srozumitelnější odpověď, jak by se měl člen orgánu v určitém případě zachovat. Soudím totiž, že

⁵² Shodně HAVEL 2010 op. cit. sub. 8, s. 109. Poněkud odlišný názor (zřejmě) zastává S. Černá, která za převládající evropský model považuje doktrínu stakeholder value. Srov. ČERNÁ 2006 op. cit. sub. 33, s. 243.

⁵³ HAVEL 2010 op. cit. sub. 8, s. 109. Obdobně KRAAKMAN 2009 op. cit. sub. 6, s. 28.

⁵⁴ K vyšší averzi věřitelů k riziku oproti společnicům srov. RICHTER 2008 op. cit. sub. 9, s. 115.

⁵⁵ Tamtéž, s. 101.

⁵⁶ Tamtéž, s. 103 a 105.

⁵⁷ Tamtéž, s. 106.

⁵⁸ PETROV 2007 op. cit. sub. 47, s. 37-38.

společníci budou na rozdíl od ostatních skupin věřitelů tvořit zpravidla homogennější skupinu,⁵⁹ jejíž společný zájem bude snadněji definovatelný. Obecně přitom platí, že čím méně bude zohledňovaných zájmů, tím větší prostor budou mít členové orgánu k rizikovým rozhodnutím.⁶⁰

Ohled na zájem společnosti ku prospěchu jejích společníků by se přesto měl uplatňovat toliko jako výchozí princip, nelze jen ztotožňovat s bezohledností k zájmům ostatním. Naopak panuje přesvědčení, že zájem společníků může být dlouhodobě naplňován pouze tehdy, jsou-li uspokojovány i zájmy ostatních zainteresovaných osob a zohledňovány hodnoty celospolečenského významu.⁶¹ Toto přesvědčení vedlo k formulaci tzv. osvíceného společnického modelu (*enlightened shareholder value*), v jehož pozadí stojí koncepty trvale udržitelného rozvoje a sociální odpovědnosti společnosti.⁶²

Své vyjádření našel tento model v již zmiňovaném ustanovení § 172 odst. 1 britského zákona o společnostech. V tomto ustanovení je tak kromě shora popsané základní normy obsažen též demonstrativní výčet dalších zájmů a hodnot, na něž členové orgánu mají při výkonu své funkce *brát zřetel*. Jedná se povýtce o zřetel na dlouhodobé důsledky jejich rozhodnutí, zájmy zaměstnanců, dodavatelů, zákazníků či dopadů činnosti společnosti na životní prostředí.⁶³ Při sledování primárního zájmu společnosti ku prospěchu jejích společníků by proto mělo být k těmto dalším zájmům členy orgánu přihlíženo při nejmenším do té míry, nakolik jejich realizace k naplnění tohoto primárního zájmu dlouhodobě přispívá.⁶⁴

S ohledem na shora uvedené se tedy přikláním k tomu, aby byla povinnost členů orgánu vykonávat funkci s nezbytnou loajalitou vykládána ve výše nastíněném smyslu, který našel své zpodobnění v úpravě britského zákona o společnostech. Primární zájem společnosti ku prospěchu jejích společníků jako celku by přitom měl členům orgánu poskytnout potřebnou právní jistotu a snižovat riziko libovůle v rozhodování soudů. Dotčen by tím nemusel být ani výše uvedený zřetel na další zájmy a hodnoty.

⁵⁹ KRAAKMAN 2009 op. cit. sub. 6, s. 15.

⁶⁰ HAVEL 2010 op. cit. sub. 8, s. 108-109.

⁶¹ Tamtéž, s. 109-110.

⁶² Tamtéž, s. 109-110.

⁶³ Překlad celého ustanovení dostupný in VÍTEK 2012 op. cit. sub. 49, s. 320.

⁶⁴ Tamtéž, s. 209.

Základním zdrojem ochrany těchto posléze uvedených zájmů a hodnot by nicméně měla dle mého názoru zůstat jiná ustanovení zákona upravující ochranu věřitelů, popřípadě veřejnoprávní regulace. Jako korektiv negativních důsledků pocházejících z činnosti obchodních společností by se mohly uplatnit také obecné soukromoprávní zásady, kupříkladu zákaz zjevného zneužití práva, zásada poctivého obchodního styku či zásada *neminem laedere*.

2.3. Povinnost péče

Výše popsaná povinnost vykonávat funkci s potřebnými znalostmi a pečlivostí je s ohledem na ustanovení § 52 odst. 1 ZOK⁶⁵ objektivním kritériem určujícím kvalitu, s níž má být funkce člena orgánu vykonávána. Výchozím pro určení této minimální laťky, již musí pod hrozbou vzniku odpovědnosti splňovat každý člen orgánu určité společnosti, jsou individuální zvláštnosti konkrétního případu.⁶⁶ Konečné posouzení se pak provede tak, že se na základě těchto okolností určí objektivní obsah povinnosti platný pro obdobné případy za srovnatelných podmínek, jímž je následně poměřováno faktické jednání člena orgánu. Tato metoda hodnocení přitom svěřuje velkou moc do rukou soudu, který jako jediný může být pro dané případy autoritativním interpretem.⁶⁷

Při posuzování konkrétního případu ovšem nutně nemusí být zcela odhlédnuto od odborných znalostí nebo schopností daného člena orgánu, které objektivní měřítko pro výkon funkce přesahují. Již za účinnosti obchodního zákoníku se ostatně prosadil názor, že má-li člen orgánu určité odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, lze z požadavku péče řádného hospodáře dovodit, že je při výkonu funkce povinen v rámci

⁶⁵ Ustanovení § 52 odst. 1 ZOK zní: *Při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace.*

⁶⁶ I. Štenglová, B. Havel in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 994 s. ISBN 978-80-7400-480-3. S. 134: *„Jakkoliv je tedy sama péče řádného hospodáře chápána jako určitý obecný standard, při zkoumání, zda byla vynaložena, se vždy bere v úvahu okamžitá situace člena orgánu.“*

⁶⁷ Obdobně s ohledem na britský příklon k objektivnímu měřítku in VÍTEK 2012 op. cit. sub. 49, s. 157.

svých možností tyto dispozice uplatňovat.⁶⁸ Ve věci vedené u Nejvyššího soudu pod sp. zn. 29 Odo 1262/2006 se uvedenou argumentací primárně čelilo možnosti člena orgánu platně uzavřít souběžný pracovní poměr na některé činnosti spadající materiálně do působnosti statutárního orgánu. Citovaný závěr přesto dle mého názoru obстоjí též jako samostatné pravidlo. Dovožuji tak mimo jiné z povahy kapitálové obchodní společnosti, která je nástrojem specializace umožňující využít specifické znalosti a schopnosti člena orgánu a synergické efekty.

Výše zmíněné subjektivní zpřísnění by se dle mého soudu mělo při přezkumu jednání člena orgánu uplatnit i navzdory tomu, že jej zákonodárce ani při přijetí zákona o obchodních korporacích ve výslovné podobě neformuloval.⁶⁹ Některé zahraniční úpravy přitom k následování doslova vybízely. Tak kupříkladu ustanovení § 174 britského zákona o společnostech z roku 2006 stanoví, že *ředitel společnosti musí jednat s přiměřenou péčí, kvalifikovaně a svědomitě*. Tím se přitom míní *jednání s takovou péčí, dovednostmi a svědomitostí, kterou by použila přiměřeně svědomitá osoba (a) s všeobecnými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi, které lze přiměřeně očekávat od osoby, jež plní úkoly ředitele ve vztahu ke společnosti, a (b) s všeobecnými znalostmi a dovednostmi, které má daný ředitel*.⁷⁰ Uplatňuje se zde tak objektivní hledisko povinné péče se subjektivním zostřením vycházejícím z poměrů člena orgánu, jež se pro účely posuzování jeho jednání zobektivizuje.⁷¹ Inspirativním pro obhajobu uvedeného modelu je přitom i odůvodnění britského zákonodárce, který vyšel

⁶⁸ DĚDIČ, Jan, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KRÍŽ, Radim, ČECH, Petr. *Akciové společnosti*. 6. přeprac. vyd. Praha: Beck, 2007, XXIV, 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2. S. 480-481. Dále rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn.: 29 Odo 1262/2006, dostupný na www.nsoud.cz: „*Obecně platí, že člen představenstva nemusí být vybaven odbornými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi, potřebnými pro výkon všech činností, jež spadají do působnosti představenstva. Taktéž platí, že tyto činnosti nemusí členové představenstva vykonávat vždy osobně, ale mohou je zajistit i prostřednictvím třetích osob. Má-li však člen představenstva určité odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, lze z požadavku náležité péče (§ 194 odst. 5 obch. zák.) dovést, že je povinen je při výkonu funkce – v rámci svých možností – využívat.*“

⁶⁹ Odlišně I. Štenglová, B. Havel in ŠTENGLOVÁ a kol. 2013 op. cit. sub. 66, s. 135: „*Stejně tak nejsou potřebnými znalostmi zásadně znalosti odborné, ledaže to bylo sjednáno (nikoliv nutně výslovně, ale třeba i popisem dovedností a vlastností, které jsou od člena orgánu očekávány).*“

⁷⁰ Využit překlad J. Vítka in VÍTEK 2012 op. cit. sub. 49, s. 321.

⁷¹ Tamtéž, s. 153.

z přesvědčení, že mohou-li obchodní společnosti požívat výhod obchodování s omezeným ručením, měly by být na členy orgánu těchto společností v zájmu ochrany věřitelů a společníků kladeny zvýšené požadavky.⁷² Jakkoliv byl tento argument užit zejména s ohledem na doplnění původního subjektivního přístupu posuzování přístupem objektivním, má svou relevanci i v českých podmínkách při důrazu na subjektivní zostření zákonného objektivního modelu.

Absence výslovné pozitivněprávní úpravy tak dle mého nebrání uplatňování obdobně zpřísněných požadavků na jednání členů orgánu i nadále. Lze totiž poměrně přesvědčivě setrvat na dosavadním judikatorním stanovisku, že povinnost využívat své odborné znalosti je již sama o sobě součástí pojmu péče řádného hospodáře. Právě tento případ je navíc jedním z příkladů, kdy dochází k překryvu dílčí povinnosti péče s povinností loajality. Ten, kdo totiž nejednal dostatečně kvalifikovaně, ačkoliv to po něm bylo možné se zřetelem k okolnostem a jeho osobní kompetenci požadovat, jistě může jednat též v rozporu se zájmem společnosti, tedy neloajálně.⁷³ Od nikoho přesto nelze očekávat, že bude při výkonu funkce vynakládat mimořádné schopnosti. Měřítkem by tudíž měla být výše uvedená objektivizace (zprůměrování) znalostí a dovedností, kterými vládne daný člen orgánu.

Vhodné je upozornit též na určité omezení při přihlížení k osobním kompetencím člena orgánu. Takové omezení ostatně anticipuje již výše uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu pod sp. zn. 29 Odo 1262/2006, když uvádí, že je člen orgánu povinen svou odbornost využívat „v rámci svých možností“. Tak kupříkladu by mohlo být naopak pokládáno za porušení péče řádného hospodáře, pokud by člen orgánu zasahoval do záležitostí, které by měl v zájmu efektivního zabezpečování správy společnosti delegovat na nižší úroveň řízení, jakkoliv by je byl i sám s to svou erudicí zastat.⁷⁴

⁷² VÍTEK 2012 op. cit. sub. 49, s. 179.

⁷³ KRTOUŠOVÁ 2013 op. cit. sub. 25, s. 278.

⁷⁴ ELIÁŠ, Karel. Variabilita života a právníká schémata (K souběhu pracovního poměru s členstvím ve statutárním orgánu obchodní korporace). *Obchodněprávní revue*. 2009, roč. 1, č. 10, s. 271-278. ISSN 1803-6554. S. 272.

3. Odpovědnost za porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře

Vymezení povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře se významným způsobem váže k otázce odpovědnosti členů orgánu. Kdo totiž nejedná s péčí řádného hospodáře, porušuje právní povinnost, čímž naplňuje jeden z předpokladů pro vznik odpovědnosti za újmu. Tato odpovědnost má přitom ve vztahu k uvedené povinnosti charakter odpovědnosti za řádný výkon funkce, nikoliv odpovědnosti za výsledek.⁷⁵ Pro posouzení, zda došlo k vynaložení povinné péče, je tedy rozhodující hodnocení postupu členů orgánu při přijímání a provádění rozhodnutí, z něž společnosti vznikla újma. Při zvažování, zda člen orgánu jednal v zájmu společnosti, je dále zapotřebí zabývat se také obsahem samotného rozhodnutí a porovnávat jej s dalšími možnými alternativami, které přicházely v úvahu. Přičemž měřítkem hodnocení je zde takový postup a rozhodnutí, které by za obdobných okolností přijal vzorový (objektivizovaný) řádný hospodář.⁷⁶

Zavedením duality režimů pro vznik kontraktní a deliktní odpovědnosti novým občanským zákoníkem oproti dřívější právní úpravě nabyla na významu otázka, zda uvedená povinnost reprezentuje případ smluvní nebo zákonné povinnosti.⁷⁷ Vycházím

⁷⁵ ELIÁŠ, Karel. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*. 1999, roč. 138, č. 4, s. 298-333. ISSN 0231-6625. S. 322.

⁷⁶ DOČKAL, Tomáš. Odpovědnost členů orgánu společnosti za porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a povinnosti lojality. In VRBA, Milan. *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. S. 44-56. ISBN 978-80-87146-78-1. S. 46.

⁷⁷ Dříve se tato otázka nejevila jako příliš významná, neboť obchodní zákoník kontraktní a deliktní odpovědnost odlišoval pouze formálně. Přičemž oba druhy odpovědnosti podřizoval úpravě odpovědnosti ve smluvních závazkových vztazích podle § 373 a násl. ObchZ, která byla vybudována na koncepci objektivní odpovědnosti s možností liberace. Někteří autoři přitom na péči řádného hospodáře nahlíželi jako na obchodním zákoníkem stanovenou povinnost, za jejíž porušení odpovídá člen orgánu s ohledem na ustanovení § 757 ObchZ obdobně podle § 373 ObchZ. K tomu srov. I. Štenglová in ŠTENGLOVÁ a kol. 2010 op. cit. sub. 43, s. 721. Odlišně ELIÁŠ 1999 op. cit. sub. 75, s. 320: „Především je třeba začít banální pravdou, že odpovědnost reprezentantů kapitálových společností za škodu přichází v úvahu jen tehdy, jsou-li splněny předpoklady pro nástup takové odpovědnosti uvedené v § 373 obch. z. Prvním z těchto předpokladů je porušení povinnosti ze závazkového vztahu.“

přítom z toho, že vztah mezi členem orgánu a společností je prvotně založen smlouvou vznikající ex lege jmenováním do funkce, přičemž povinnost k výkonu funkce s péčí řádného hospodáře je pouze zákonným doplněním tohoto smluvního vztahu a bez jeho existence není závaznost této povinnosti ani myslitelná.⁷⁸ Povinnost k výkonu funkce s péčí řádného hospodáře tak chápu jako ze své podstaty smluvní povinnost, jejíž porušení by mělo vést za podmínek ustanovení § 2913 NOZ ke vzniku kontraktní odpovědnosti vystavěné na koncepci objektivní odpovědnosti s možností liberace.

Úmysl zákonodárce byl nicméně zřejmě odlišný. Předně v ustanovení § 159 odst. 1 NOZ, které členům volených orgánů právnických osob ukládá povinnost péče řádného hospodáře, je současně ve druhé větě stanoveno: *Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.* Další domněnka nedbalosti je formulována ustanovením § 2912 odst. 2 NOZ, podle něhož zaváže-li se škůdce k činnosti, k níž je zapotřebí zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti, a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale. Tyto domněnky nedbalosti tak de facto konstruuji zavinění jako nezbytný předpoklad pro vznik odpovědnosti za porušení péče řádného hospodáře, čímž ji podrobují režimu deliktní odpovědnosti ve smyslu § 2910 NOZ.

Tato koncepce vychází z přesvědčení, že vztah člena orgánu a společnosti je sice založen smlouvou, jeho obsah je nicméně dán primárně zákonem.⁷⁹ Funkce člena orgánu je v tomto nazírání vnímána jako soukromý úřad, který je vymezen zákonem, přičemž jmenováním dochází pouze k jeho obsazení konkrétním členem orgánu a případnému nikoliv podstatnému dotvoření jeho podoby smlouvou o výkonu funkce.⁸⁰ Tento argument dle mého názoru nepostačuje pro závěr, že je péče řádného hospodáře zákonnou povinností, spíše než co jiného vypovídá toliko o její kogentní povaze.

⁷⁸ Ke kritériím pro odlišení smluvní povinnosti od zákonné srov. PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit. sub. 42, s. 32.

⁷⁹ HAVEL, Bohumil. Předpokládané změny obchodního práva při rekonstrukci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona. *Obchodněprávní revue*. 2009, roč. 1, č. 1, s. 1-10. ISSN 1803-6554. S. 5.

⁸⁰ I. Štenglová, B. Havel in ŠTENGLOVÁ a kol. 2013 op. cit. sub. 66, s. 134.

Za motivací, proč jinak smluvní povinnost propojit s režimem deliktní odpovědnosti, však vězí domnění, že se tímto režimem odpovědnosti za zavinění zvýrazňuje charakter této povinnosti jako ex ante motivačního schématu k řádnému výkonu funkce.⁸¹

Důkazní břemeno stran jednání s péčí řádného hospodáře je ustanovením § 52 odst. 2 ZOK ve shodě s dřívější právní úpravou přeneseno na žalovaného člena orgánu. To nicméně nezprošťuje žalobce povinnosti tvrdit a uvést skutečnosti, z nichž porušení péče řádného hospodáře dovozuje.⁸² Soud má navíc nově možnost rozhodnout, že nesení důkazního břemene nelze po členu orgánu spravedlivě požadovat.

Přenesením důkazního břemene na člena orgánu se čelí problému, že žalobce zpravidla nebude disponovat dostatečnými důkazy, kterými by mohl porušení povinnosti péče řádného hospodáře prokázat. Tyto důkazy mohou být často naopak právě v rukou členů orgánu, kteří by je za normálních okolností byli stěží ochotni označit či vydat.⁸³ Nesení důkazního břemene členy orgánu přitom zahrnuje toliko povinnost důkazy k prokázání svých tvrzení označit, nikoliv je současně opatřit.⁸⁴ Tím jsou naopak řešeny možné obtíže, s nimiž může být spojena procesní pozice bývalého člena orgánu.

Ti členové orgánu, kteří společnosti způsobili porušením svých povinností škodu, ji společnosti nahradí podle ustanovení § 2915 NOZ společně a nerozdílně. V případě kolektivního statutárního orgánu tak budou solidárně odpovídat zpravidla všichni jeho členové. Vyloučena bude odpovědnost pouze u těch z nich, kteří ve vztahu k přijatému rozhodnutí vyčerpali všechny možnosti obrany, jež lze po řádném hospodáři požadovat.⁸⁵ Případům, v nichž je výkon působnosti kolektivního statutárního orgánu rozdělen mezi jeho jednotlivé členy, se věnuji níže.

Vzniklá újma se předně nahrazuje v souladu s ustanovením § 53 odst. 1 ZOK vydáním prospěchu, který člen orgánu získal v souvislosti s jednáním v rozporu s péčí

⁸¹ HAVEL 2009 op. cit. sub. 79, s. 5.

⁸² DĚDIČ 2002 op. cit. 33, s. 2419.

⁸³ I. Štenglová, B. Havel in ŠTENGLOVÁ a kol. 2013 op. cit. sub. 66, s. 139.

⁸⁴ DĚDIČ a kol. 2012 op. cit. sub. 4, s. 459.

⁸⁵ ELIÁŠ 1999 op. cit. sub. 75, s. 326: „Bylo by však mýlkou spatřovat vždy a za každých okolností jen v nepodpoře většinového přijatého rozhodnutí liberační důvod svědčící tomu, kdo se v konkrétní situaci zdržel či hlasoval proti rozhodnutí. Záleží na jednotlivém případě a na úvaze, zda se pouhým projevem nesouhlasu zcela vyčerpal závazek jednat v zájmu společnosti s náležitou péčí, čili nic.“

řádného hospodáře. Toto bude zejména případ úmyslného jednání člena orgánu v rozporu s povinností loajality. Nepostačí-li vydání prospěchu k reparaci veškeré vzniklé újmy, nahradí člen orgánu majetkovou a nemajetkovou újmu dle ustanovení § 2951 NOZ v penězích, resp. přiměřeným zadostiučiněním.

Nenahradil-li člen orgánu společnosti škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoli byl povinen škodu nahradit, ručí věřiteli společnosti za její dluh v rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel nemůže plnění na společnosti domoci (§ 159 odst. 3 NOZ).

3.1. Vypořádání újmy

Ustanovení § 53 odst. 3 ZOK umožňuje obchodní korporaci vypořádat újmu způsobenou členem orgánu jednáním v rozporu s péčí řádného hospodáře prostřednictvím smlouvy, jejíž účinnost je vázána na souhlas nejvyššího orgánu korporace přijatý alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků. Navazující ustanovení pak stanoví, že po nabytí účinnosti této smlouvy nemá společník nebo kvalifikovaný akcionář právo domáhat se za společnost proti členu orgánu náhrady újmy, nýbrž pouze plnění ze smlouvy o vypořádání této újmy.⁸⁶

V souvislosti s citovaným ustanovením se v nedávné době rozběhla diskuze zabývající se otázkou, zda lze uvedenou smlouvou ujednat pouze způsob náhrady takové újmy, anebo zda lze takovou smlouvou výši náhrady dokonce snížit, popřípadě zda se korporace práva na tuto náhradu může vůbec vzdát. Dřívější osnova zákona o obchodních korporacích v této otázce poněkud jasněji stanovila, že nejvyšší orgán korporace může rozhodnout o způsobu náhrady újmy nebo o jiném vzájemném vyrovnání,⁸⁷ čímž otevírala cestu například pouze ujednáním o splátkách peněžité náhrady či určení jiné ekvivalentní formy splnění celého závazku z protiprávního činu.⁸⁸ Platné znění zákona však přichází s významovým posunem, když namísto výše uvedeného hovoří pouze o *vypořádání újmy*.

V té souvislosti kupříkladu V. Pihera připouští možnost ujednání rovnajících se de facto vzdání práva na náhradu újmy, a to v některých případech nedbalostního porušení povinnosti péče, které na rozdíl od projevů neloajálního a úmyslně škodného jednání tvoří méně závažnou kategorii porušení péče řádného hospodáře.⁸⁹

⁸⁶ Srov. § 157 odst. 2 ZOK, § 372 odst. 1 ZOK. Výjimkou z uvedeného pravidla je dle těchto ustanovení situace, kdy újmu společnosti způsobí člen orgánu, který je současně jejím jediným společníkem nebo osobou, která společnost ovládá.

⁸⁷ Srov. původní ustanovení § 54 odst. 3 ZOK in ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, HAVEL, Bohumil, DVOŘÁK, Tomáš. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 574 s. ISBN 978-80-7380-205-9. S. 467.

⁸⁸ Tamtéž, s. 550: „Zákon vychází z toho, že není nutné, aby byla případná újma způsobená členy orgánů hrazena, resp. přímo nahrazována. Umožňuje proto, aby nejvyšší orgán obchodní korporace rozhodl, že újma bude saturována jinak (snížením příštích odměn, započtením na jiné pohledávky apod.).“

⁸⁹ PIHERA, Vlastimil. Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 5, s. 142-148. ISSN 1803-6554. S. 147-148. Obdobně

Osobně se domnívám, že ustanovení § 53 odst. 3 ZOK takové ujednání neumožňuje. Předně tomu brání ustanovení § 53 odst. 2 ZOK, které prohlašuje za zdánlivá právní jednání obchodní korporace omezující odpovědnost člena jejích orgánů. Přikláním se přitom k názoru, že tato zvláštní úprava platná pro obchodní korporace vylučuje jak ex ante limitaci odpovědnosti, tak následná právní jednání znamenající zánik práva na náhradu újmy již vzniklé.⁹⁰ Tento charakter citovaného pravidla si dle mého soudu vynucuje též ochrana věřitelů, na něž by mohly důsledky právního jednání znamenající zánik práva na náhradu újmy negativně dopadnout, aniž by jim zákon dával do rukou dostatečný prostředek, jakým by proti takovému právnímu jednání mohli brojit.⁹¹

Ujednání, jímž by se společnost vzdala práva na náhradu vzniklé újmy, ostatně vylučuje i samo ustanovení § 53 odst. 3 ZOK ve spojení s navazujícími ustanoveními § 157 odst. 2 a § 372 odst. 1 ZOK. Tato ustanovení po nabytí účinnosti smlouvy o vypořádání opravňují společníka, resp. společnost, toliko k uplatnění práva na plnění z této smlouvy. Vždy zde tak musí být alespoň nějaké plnění či prospěch, k němuž se člen orgánu zaváže, což zajisté není případ, kdy mu povinnost k náhradě bez jakéhokoliv protiplnění zanikne. V té souvislosti nicméně ustanovení § 53 odst. 3 ZOK umožňuje poměrně široký okruh modalit, které mohou být obsahem smlouvy o vypořádání. Krom rozložení náhrady do splátek je tak myslitelné kupříkladu krácení budoucích odměn.⁹² Vyloučeno není ani faktické snížení hodnoty plnění, na něž by za normálních okolností měla společnost právo. Takové snížení by však mělo být vyváжено jinými prokazatelnými výhodami, které z takového ujednání budou

HÁMORSKÁ, Andrea. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. *Obchodněprávní revue*. 2012, roč. 4, č. 9, s. 250-256. ISSN 1803-6554. S. 253.

⁹⁰ I. Štenglová, B. Havel in ŠTENGLOVÁ a kol. 2013 op. cit. sub. 66, s. 142. Obdobně za dřívější právní úpravy soudil J. Bejček in BEJČEK 2007 op. cit. sub. 44, s. 618. Odlišný názor zastává V. Pihera in PIHERA 2012 op. cit. sub. 89, s. 146.

⁹¹ Za nedostatečná a pro účely společnosti jako nexu pro smlouvy nevhodná v té souvislosti považují ustanovení § 589 a násl. NOZ upravující relativní neúčinnost.

⁹² HAVEL, Bohumil. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 287 s. ISBN 978-80-7208-923-9. S. 54.

společnosti plynout.⁹³ Sjednání jakéhokoliv ujednání tohoto druhu bude přitom na straně odpovědných členů orgánu testováno jejich povinností k výkonu funkce s péčí řádného hospodáře.

⁹³ Jako příklad takové jiné prokazatelné výhody se uvádí kupříkladu uzavření smlouvy o vypořádání ve formě notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti. K tomu srov. I. Štenglová, B. Havel in ŠTENGLOVÁ a kol. 2013 op. cit. sub. 66, s. 142.

4. Pravidlo podnikatelského úsudku

4.1. Ideové pozadí pravidla podnikatelského úsudku

Jak bylo již výše uvedeno, úkolem členů orgánu jako řádných hospodářů v obchodní společnosti není pouze pečlivá správa majetku společnosti, která brání jeho úbytku, nýbrž povýtce podnikatelská činnost za účelem jeho zhodnocení. Míra možného zhodnocení majetku společnosti je přitom přímo úměrná převzatému podnikatelskému riziku. Právě k realizaci vysoce rizikových aktivit jsou ostatně kapitálové obchodní společnosti ustrojeny již svou základní charakteristikou, jíž je omezené ručení společníků za dluhy společnosti.

Ve vztahu ke členům orgánu přitom platí obecné pravidlo, že členové orgánu jako správci cizího majetku mohou mít v zásadě nižší averzi k podstupování rizika.⁹⁴ Tato skutečnost je nicméně více než vyvážena tím, že členové orgánu na rozdíl od společníků zpravidla nemohou diverzifikovat svůj lidský kapitál, který věnují výhradně výkonu své funkce. Tento fakt může ze členů orgánu naopak činit osoby mnohem citlivější k případným rizikovým aktivitám společnosti. To platí navíc za situace, kdy bez vhodně nastaveného systému odměňování nebudou mít členové orgánu na případně dosaženém zisku adekvátní podíl. Ani navázání odměny člena orgánu na výkon společnosti ostatně nemusí přinést kýžený efekt. Čím více bude totiž odměna navázána na výkon společnosti a čím nižší bude mít člen orgánu na tento výkon vliv, tím vyšší bude averze člena orgánu k riziku.⁹⁵

Úkolem moderní úpravy práva obchodních společností by přitom nemělo být pouze poskytnout dostatečnou ochranu všem skupinám, jež jsou při své participaci na činnosti společností potenciálně ohroženy. Současně by právní úprava neměla zrazovat členy orgánu od vědomého podstupování podnikatelského rizika. Toto legislativní zadání vychází z předpokladu, že vstupování do podnikatelského rizika je i přes svůj definičně nejistý výsledek z dlouhodobého hlediska prospěšnější pro všechny zúčastněné.⁹⁶

⁹⁴ ČECH 2007 op. cit. sub. 40, s. 6.

⁹⁵ Obdobně PETROV 2007 op. cit. sub. 47, s. 21.

⁹⁶ EASTERBROOK 1996 op. cit. sub. 23, s. 93.

Na výše popsané zadání tak reagují jednotlivé právní řády mimo jiné zakotvením pravidla podnikatelského úsudku, které vytváří pro případy soudního přezkumu podnikatelského rozhodování odchylku od standardních metod tohoto přezkumu. Posuzování procesu rozhodování členů orgánu hledisky standardního přezkumu má totiž několik problematických aspektů. Zaprvé neexistují dostatečně určitá a předvídatelná dílčí kritéria pro hodnocení tohoto procesu. Zadruhé je nutno postup členů orgánu v zájmu společnosti hodnotit i s ohledem na obsah samotného rozhodnutí a tento úsudek si učinit i porovnáváním tohoto rozhodnutí s dalšími alternativami, které při rozhodování členů orgánu připadaly v úvahu.⁹⁷ Tím se soud de facto vlamuje do autonomního rozhodování členů orgánu a do formulace zájmu společnosti.

V pozadí pravidla podnikatelského úsudku naopak stojí přesvědčení, že členy orgánu nelze činit odpovědnými za negativní důsledky všech podnikatelských rozhodnutí, tedy také těch, které členové orgánu nemohli plně předvídat nebo ovlivnit.⁹⁸ Zohledňuje se při tom, že se podnikatelské rozhodování z povahy věci děje pod časovým tlakem a bez znalostí všech okolností, které jsou zřejmé až při zpětném pohledu.⁹⁹ Tradičně je v té souvislosti za nepřilíš vhodný instrument považována taktéž samotná instituce soudního přezkumu podnikatelských rozhodnutí. Soudcům je v té souvislosti upírána nezbytná kompetence pro posuzování podnikatelských záměrů a přičítáno též možné zkreslení jejich rozhodování vnímáním skutkových okolností pohledem ex post.

F. H. Easterbrook však poukazuje, že uvedené námitky vytýkané soudnímu přezkumu podnikatelských rozhodnutí poněkud pokulhávají. Proč by totiž soudcům mělo být odňato posuzování podnikatelských rozhodnutí, když jim může být svěřeno rozhodování jiných neméně složitých a odborných otázek? Existenci pravidla podnikatelského úsudku jako odchylky od standardního přezkumu předpokladů odpovědnosti proto dle jeho názoru odůvodňuje jak presumovaný zájem společníků na realizaci rizikových podnikatelských projektů, tak především výskyt dalších

⁹⁷ POKORNÁ 2008 op. cit. sub. 37, s. 292.

⁹⁸ HAVEL 2012 op. cit. sub. 92, s. 53.

⁹⁹ K tomuto pozadí a myšlenkovým východiskům pravidla podnikatelského úsudku srov. např. KOŽIAK, Jaromír. Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách). *Obchodněprávní revue*. 2012, roč. 4, č. 4, s. 108-113. ISSN 1803-6554. S. 109-110.

mimoprávních disciplinujících faktorů, jimž jsou členové orgánu ve své pozici vystaveni.¹⁰⁰

¹⁰⁰ EASTERBROOK 1996 op. cit. sub. 23, s. 94-95.

4.2. Podoby pravidla podnikatelského úsudku

Ve vztahu k pravidlu podnikatelského úsudku se rozlišují dvě koncepce. Tradičnější pojetí chápe toto pravidlo jako metodu, jejímž prostřednictvím se realizuje doktrína zdrženlivosti soudů k přezkoumávání obsahu podnikatelských rozhodnutí. Vychází se přitom z předpokladu, že člena orgánu vůči společnosti váže povinnost jednat s řádnou péčí, současně se však uznává, že zásah do rozhodování člena orgánu, které je v rozporu s touto péčí, je odůvodněn pouze za mimořádných okolností.¹⁰¹ Za takové se považují zejména situace, kdy člen orgánu jedná v rozporu s povinností loajality nebo jiné případy protiprávního jednání.¹⁰² Jinak členu orgánu v souladu s touto koncepcí při podnikatelském rozhodování svědčí vyvratitelná domněnka, že toto rozhodnutí činí informovaně, v dobré víře a v poctivém domnění, že je přijaté opatření v nejlepším zájmu společnosti.¹⁰³ K obsahu samotného rozhodnutí se přitom nepřihlíží, ledaže se žalobci podaří prokázat nedostatek dobré víry člena orgánu ve vztahu k výše zmíněným kritériím. Teprve následně je na místě ohled soudu na samotný obsah rozhodnutí a zjišťování předpokladů odpovědnosti.

Druhá koncepce chápe pravidlo podnikatelského úsudku jako standard soudního přezkumu, který testuje jednání členů orgánu v souladu s povinnou péčí tím, že všeobecně upírá pozornost na vnitřní přesvědčení člena orgánu při procesu podnikatelského rozhodování.¹⁰⁴ Dostojí-li členové orgánu stanoveným kritériím, nebudou moci být činěni odpovědnými za škodu z tohoto rozhodnutí vzniklou. V opačném případě nesplnění těchto předpokladů v souvislosti s procesem podnikatelského rozhodování postačí k závěru o porušení povinné péče.¹⁰⁵

¹⁰¹ BAINBRIDGE, Stephen, M., The Business Judgement Rule as Abstention Doctrine. *Vanderbilt Law Review*. 2004, Vol. 57, Issue 1 (January 2004), s. 87-88.

¹⁰² Tamtéž, s. 96

¹⁰³ Tamtéž, s. 89.

¹⁰⁴ BROULÍK, Jan. Pravidlo podnikatelského úsudku a riziko. *Obchodněprávní revue*. 2012, roč. 4, č. 6, s. 161-167. ISSN 1803-6554. S. 165: „Toto pojetí je dle mého názoru možno chápat jako jakési bližší vymezení péče řádného hospodáře, tj. za interpretační zvyklost při posuzování tohoto standardu.“

¹⁰⁵ BAINBRIDGE op. cit. sub. 101, s. 93.

4.3. Náznyky pravidla podnikatelského úsudku v české judikatuře

Volání po odlišném přístupu při posuzování podnikatelského rozhodování členů orgánu, který by připomínal některou z možných podob pravidla podnikatelského úsudku, se v českém prostředí objevovalo za účinnosti obchodního zákoníku v relevantní podobě pouze v teorii.¹⁰⁶ Mnozí autoři nicméně určité náznyky uplatnění tohoto odlišného přístupu nalézali i v judikatuře. Kupříkladu J. Lasák spatřoval určitý odraz pravidla podnikatelského úsudku v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009.¹⁰⁷ V této věci žalovala společnost s ručením omezeným svého jednatele, neboť nechal údajně promlčet pohledávky, které měla společnost za třetími osobami. Nejvyšší soud však žalobu zamítl, když mimo jiné shledal, že *„neuplatnění pohledávek (...) nemuselo být samo o sobě porušením povinnosti jednat s náležitou péčí. (...) V případě dlužníka, který zjevně není schopen své závazky splnit ani částečně, popř. v situaci, kdy společnost není s to prokázat svá tvrzení ohledně vzniku, výše a trvání pohledávky, aniž by takový stav způsobil sám jednatel, by naopak v rozporu s náležitou péčí (péčí řádného hospodáře) mohlo být – podle okolností případu – podání žaloby a vynaložení dalších nákladů na vedení soudního řízení. Jinými slovy to, zda jednatel bude pohledávky společnosti vymáhat, je věcí jeho úvahy v rámci obchodního vedení, jež musí být učiněna s ohledem na všechny okolnosti.“*

Z rozhodnutí dle J. Lasáka vyplývala diskreční pravomoc člena orgánu při podnikatelském rozhodování, která však musí být uplatňována při náležité informovanosti (*„učiněna s ohledem na všechny okolnosti“*).¹⁰⁸ Za hodnověrný doklad aplikace něčeho jako pravidla podnikatelského úsudku však tento judikát nepovažuje

¹⁰⁶ Kupříkladu ELIÁŠ 1999 op. cit. sub. 75, s. 327. Dále HAVEL 2007 op. cit. sub. 35, s. 416 a ŠTENGLOVÁ, Ivana. Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekodifikaci. In ZOUFALÝ, Vladimír. *XIX. Karlovarské právnícké dny: XIX. Karlsbader Juristentage*. Praha: Leges, 2011, S. 174-185. ISBN 978-80-87212-77-6. S. 178.

¹⁰⁷ LASÁK, Jan. Pár poznámek k péči řádného hospodáře členů statutárního orgánu na prahu rekodifikace. [online]. 2011 [cit. 13. 09. 2011]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-peci-radneho-hospodare-clenu-statutarniho-organu-na-prahu-rekodifikace-76933.html>

¹⁰⁸ Tamtéž.

J. Broulík, který poukazuje na to, že se soud zabývá věcí de facto materiálně, když hodnotí výhodnost či nevýhodnost určitých postupů pro společnost.¹⁰⁹

Přiléhavějším reprezentantem názoru pravidla podnikatelského úsudku tak může být dle J. Broulíka¹¹⁰ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005, podle něhož „*je (...) nepochybné, že představenstvo akciové společnosti, stejně jako jiné podobné orgány, musí při rozhodovacím procesu zohlednit celou řadu různých okolností, přičemž za běžného stavu věcí nelze požadovat stoprocentní správnost a bezchybnost jakéhokoli rozhodnutí.*“ Za přiléhavější je možné toto rozhodnutí ve vztahu k pravidlu podnikatelského úsudku považovat proto, že je v něm výslovně řečeno, že člen orgánu není uchráněn před odpovědností pouze volbou nejlepšího možného řešení (viděno ex post), ale lze mu taktéž přiznat právo na poctivý omyl v jeho rozhodování.

Výše citované judikáty nicméně dle mého názoru více než co jiného popisují některé zvláštnosti podnikatelského rozhodování, které stojí jako ideová východiska v pozadí existence pravidla podnikatelského úsudku. Nezachycují však v úplnosti návod k tomu, jakým způsobem by soud měl při posuzování podnikatelského rozhodování postupovat, aby uvedené zvláštnosti a požadavky kladené na podnikatelské rozhodování zohlednil.

¹⁰⁹ BROULÍK 2012 op. cit. sub. 104, s. 167.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 167.

4.4. Pravidlo podnikatelského úsudku dle ZOK

Přijetím zákona o obchodních korporacích bylo proklamováno výslovné zakotvení pravidla podnikatelského úsudku v českém právním řádu.¹¹¹ V návaznosti na všeobecný požadavek výkonu působnosti člena voleného orgánu právnické osoby s péčí řádného hospodáře v § 159 odst. 1 NOZ tak bylo v § 51 odst. 1 ZOK speciálně pro členy orgánu obchodních korporací stanoveno, že *pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.*

Péče řádného hospodáře je v tomto ohledu i nadále permanentně působící povinností. Pro účely soudního přezkumu podnikatelského rozhodování členů orgánu obchodních korporací se však ustanovením § 51 odst. 1 ZOK stanoví kritéria, při jejichž prokázání členem orgánu nastoupí nevyvratitelná domněnka, že člen orgánu při svém rozhodování nejednal protiprávně,¹¹² přičemž vlastní rozhodnutí a jeho obsah se dále nezkoumá.¹¹³ Předestřené pojetí tak odpovídá spíše shora popsané koncepci, která pravidlo podnikatelského úsudku chápe jako projev zdrženlivosti soudů k přezkumu podnikatelských rozhodnutí. Oproti původní verzi této doktríny je však na členu orgánu, aby prokazoval, že proces jeho rozhodování byl v souladu s kritérii pravidla.

S ohledem na textaci daného ustanovení se však domnívám, že mnozí interpreti mohou při jeho výkladu nabýt nikoliv zcela nepodloženého dojmu, že toto pravidlo reprezentuje spíše druhé výše popsané pojetí, tj. standard, jímž má soud přezkoumávat, zda člen orgánu jednal v souladu s povinností péče. Takové pojetí by ovšem současně znamenalo, že pokud se členu orgánu nepodaří prokázat splnění předpokladů ustanovení § 51 odst. 1 ZOK, postačí to soudu ke zjištění, že člen orgánu jednal v rozporu s povinností péče.¹¹⁴ Tento výklad je nicméně dle mého názoru se smyslem pravidla a jeho ideovými východisky.

¹¹¹ HAVEL 2012 op. cit. sub. 92, s. 53.

¹¹² Míneho nejednal v rozporu s povinností péče. Případná protiprávnost vyplývající z jednání v rozporu s povinností loajality či jiným ustanovením zákona tím není vyloučena.

¹¹³ Obdobně POKORNÁ 2008 op. cit. sub. 37, s. 292.

¹¹⁴ Výše popsaný výklad jsem vytušil z článku J. Lasáka in LASÁK op. cit. sub. 107: „Možná záměrně, možná ne, nicméně návrh zákona o obchodních korporacích vychází z toho, že pokud bude prokázáno, že

V té souvislosti je zvláštní, proč se zákonodárce při formulaci deklarovaného pravidla podnikatelského úsudku nepokusil důsledněji předejít možným výkladovým obtížím také tím, že by se citlivěji přidržel zahraničních vzorů. Tak kupříkladu ustanovení § 93 odst. 1 německého akciového zákona v této souvislosti stanoví, že *k porušení povinnosti* (jednat s péčí řádného a svědomitého obchodního vedoucího – pozn. aut.) *nedojde, pokud člen představenstva mohl při podnikatelském rozhodování rozumně předpokládat, že jednal na základě přiměřených informací ve prospěch společnosti.*¹¹⁵ Negativní formulace citované normy („*k porušení povinnosti nedojde*“) přitom dle mého názoru lépe odráží charakter pravidla jako odchylky (*bezpečného přístavu*) od standardních instrumentů soudního přezkumu. Vhodnější verzi pravidla obsahuje kupříkladu též ustanovení § 180 odst. 2 australského zákona o korporacích, podle něhož *člen orgánu, který přijímá podnikatelské rozhodnutí, se považuje za naplňujícího stanovené požadavky* (povinnosti péče a svědomitosti – pozn. aut.) (...), *pokud dostojí stanoveným podmínkám pravidla.*¹¹⁶ Dikce ustanovení obsahující výslovně právní fikci či nevyvratitelnou právní domněnku by tak povaze pravidla byla dle mého mínění přílehavější.¹¹⁷

člen orgánu obchodní korporace nejednal v souladu s požadavky uvedenými v ustanovení § 55 odst. 1 ZOK, (patrně) bude jednat v rozporu s péčí řádného hospodáře ve smyslu § 161 odst. 1 NOZ a bude odpovídat za škodu tím vzniklou.“ Nutno doplnit, že se citovaný výrok vztahoval k dřívější verzi pravidla, které bylo formulováno negativně a vztahovalo se (chybně) k péči řádného hospodáře jako souhrnu obou dílčích povinností: *Péči řádného hospodáře neporuší ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace.*

Ve vztahu k citované verzi pravidla se vyslovila v podobném duchu i I. Pelikánová, která uvedla, že se jedná o pokus o negativní definici péče řádného hospodáře. K tomu srov. PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit. sub. 42, s. 71.

¹¹⁵ Zde využít překlad J. Petrova. Srov. PETROV 2007 op. cit. sub. 47, s. 43.

¹¹⁶ Vlastní překlad autora z originálu australského Corporations Act 2001. Dostupné zde:

<http://www.comlaw.gov.au/Details/C2012C00275>

¹¹⁷ Pokud budeme již nyní hledět na formulaci pravidla jako na nevyvratitelnou právní domněnku, bude se to poněkud přičít zákonodárcově legislativní technice, která si vytkla „*důsledné rozlišení právních domněnek (vyvratitelných i nevyvratitelných) a fikcí a v tom směru volí jednotnou dikci shodnou s klasickou českou právní terminologií. Výrazem „má se za to, že“ se označuje vyvratitelná právní domněnka, připouštějící důkaz opaku. Výrazem „platí, že“ se označuje nevyvratitelná právní domněnka. Výrazem „považuje se za“ nebo „hledí se na“ se označuje právní fikce.*“ Srov. ELIÁŠ, Karel. Nový

Domnívám se přesto, že i česká verze pravidla podnikatelského úsudku skýtá prostor pro obdobný výklad, který lépe vyjadřují uváděné zahraniční příklady. V této souvislosti by se měl uplatnit takový výklad, že povinnost péče je permanentně působící povinností, jejíž naplnění se v případném soudním sporu nezkoumá, pakliže se členu orgánu podaří prokázat splnění kritérií pravidla podnikatelského úsudku. Pokud však člen orgánu kritéria pro aplikaci tohoto pravidla neprokáže, zabývá se soud jednáním člena orgánu a jím přijatým rozhodnutím z hlediska standardních předpokladů odpovědnosti (protiprávnost, škoda, příčinná souvislost). Takový způsob přezkumu nicméně nemusí ještě nutně vést k závěru o odpovědnosti člena orgánu ve vztahu k přijatému podnikatelskému rozhodnutí. Uvedl-li jsem totiž výše, že odpovědnost za výkon funkce s péčí řádného hospodáře je již sama o sobě odpovědností za řádný výkon funkce a nikoliv za výsledek, nemusí ještě každý závěr o vzniku škody v příčinné souvislosti s podnikatelským rozhodnutím indikovat porušení péče řádného hospodáře.¹¹⁸

občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2. S. 53.

¹¹⁸ ELIÁŠ 1999 op. cit. sub. 75, s. 322.

5. Přenesení výkonu působnosti statutárního orgánu a jeho vliv na odpovědnost

Zákon o obchodních korporacích stanoví, že jednatelem s.r.o., představenstvu a.s., eventuálně statutárnímu řediteli a.s., přísluší obchodní vedení odpovídajících forem obchodních společností.¹¹⁹ Obchodním vedením ve smyslu tohoto ustanovení se přitom rozumí „*veškeré rozhodování o vnitřních záležitostech společnosti, ale také o jejím řízení, pokud jde o realizaci podnikatelské činnosti, obecněji řečeno o organizování a řízení podnikatelské činnosti společnosti.*“¹²⁰ Významná je pro charakteristiku této činnosti také skutečnost, že jde o řešení běžných a každodenních záležitostí.¹²¹

Příčemž podstatu skutečnosti, že těmto orgánům obchodní vedení přísluší, dle mého soudu ještě poněkud lépe vystihovala dřívější dikce obchodního zákoníku, která normovala, že statutární orgán obchodní vedení zabezpečuje.¹²² Tím se míní, že po statutárních orgánech obchodních společností nelze ve všech případech požadovat přímý výkon všech složek obchodního vedení. Takový postup by ostatně v závislosti na velikosti společnosti a předmětu jejího podnikání nemusel odpovídat reálné potřebě efektivity a dělby práce.¹²³ Kapitálová obchodní společnost jako nástroj, který umožňuje využít synergického efektu kooperace a specializace,¹²⁴ staví členy orgánu

¹¹⁹ Srov. § 195 odst. 1 ZOK, § 435 odst. 2 ZOK, § 463 odst. 4 ZOK.

¹²⁰ ČERNÁ, Stanislava, ČECH, Petr. Kde jsou hranice obchodního vedení? *Právní fórum*. 2008, roč. 5, č. 11, s. 453-459. ISSN 1214-7966. S. 454.

¹²¹ ČECH, Petr. Hlavní změny v obchodním zákoníku po 1. lednu 2012. *Právní rádce*. 2012, roč. 20, č. 1, s. 19-27. ISSN 1210-4817. S. 21.

¹²² Srov. ustanovení § 192 odst. 1 ObchZ. U s.r.o. je v ustanovení § 134 ObchZ použita poněkud jiná formulace. K zabezpečování obchodního vedení dále srov. DĚDIČ 2002 op. cit. sub. 33, s. 2384: „*Představenstvo není samo k obchodnímu vedení povinno, je však povinno jej zabezpečit. Je proto věcí představenstva, zda bude samo vykonávat obchodní vedení AS nebo tím pověří jednotlivé členy představenstva s konkrétním vymezením oblasti obchodního vedení či jiné osoby (vedoucí zaměstnance AS).*“

¹²³ ELIÁŠ 2009 op. cit. sub. 74, s. 272.

¹²⁴ HAVEL 2010 op. cit. sub. 8, s. 89.

naopak ze své podstaty do role, v níž mají její správu především vést a vykonávané činnosti kontrolovat.¹²⁵

Komplementárně na tuto manažerskou povahu výkonu funkce člena orgánu navazuje shora popsané vymezení péče řádného hospodáře, které nepožaduje, aby byl člen orgánu nadán všemi potřebnými znalostmi a schopnostmi, ale aby při nejmenším dovedl jejich nedostatek na své straně rozpoznat a vzniklou mezeru zacelit z jiných zdrojů. Za způsob, jakým lze tento nedostatek na straně člena orgánu překonat, anebo naopak zajistit lepší využití jeho specifických znalostí a schopností,¹²⁶ lze pak považovat možnost přenést výkon určitých složek obchodního vedení na jednotlivé členy orgánu (*delimitace*),¹²⁷ zaměstnance či třetí osoby (*delegace*).¹²⁸

Přenesením výkonu jednotlivých složek obchodního vedení na jiného nicméně nepřestává být statutární orgán nositelem obchodního vedení jako celku, jehož zabezpečování je u každého jeho člena poměřováno standardem péče řádného hospodáře. Činí-li přitom statutární orgán rozhodnutí o přenesení výkonu obchodního vedení, musí být měřítkem péče řádného hospodáře hodnocena již samotná volba agendy, která bude přenesena na jiného. Připouští se přitom, že za určitých okolností může být již samo nepřenesení výkonu obchodního vedení v rozporu s péčí řádného hospodáře, zatímco v jiných případech může být rozporné s touto povinností naopak nevhodné opatření tohoto druhu.¹²⁹ Úkolem statutárního orgánu je přitom navrhnout takové schéma realizace obchodního vedení společnosti, které pro ni bude optimální se zřetelem k její velikosti a předmětu podnikání.¹³⁰ Níže se zabývám výjimečnými případy, kdy v tom statutární orgán může být dle mého názoru

¹²⁵ ELIÁŠ 1999 op. cit. sub. 75, s. 315.

¹²⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Ještě několik poznámek k zákonnému zastoupení obchodní společnosti či družstva členem statutárního orgánu. *Obchodněprávní revue*. 2009, roč. 1, č. 4, s. 102-107. ISSN 1803-6554. S. 103.

¹²⁷ Pro rozdělení působnosti k výkonu obchodního vedení mezi jednotlivé členy kolektivního orgánu používám pojem *delimitace*, který ve svých přednáškách používá I. Štenglová. Jiní autoři v té souvislosti hovoří o horizontální delegaci. K tomu srov. ČECH 2012 op. cit. sub. 121, s. 21. Odlišením *delimitace* od *delegace* činím i z důvodu některých dále charakterizovaných rozdílů obou těchto případů.

¹²⁸ Srov. kupříkladu výše citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn.: 29 Odo 1262/2006.

¹²⁹ ELIÁŠ 2009 op. cit. sub. 74, s. 272.

¹³⁰ PETROV 2007 op. cit. sub. 47, s. 34.

v základních obrysech limitován společenskou smlouvou či rozhodnutím valné hromady.

I kdyby však statutární orgán přenesl přímý výkon všech složek obchodního vedení na jiného, nemůže se zbavit své pravomoci rozhodovat dále o pověření obchodním vedením a rovněž si ponechává možnost ovlivňovat výkon obchodního vedení rozhodováním o jeho základním zaměření.¹³¹ Přijetím rozhodnutí o delimitaci však ztrácí statutární orgán pravomoc o vyčleněných otázkách rozhodovat. Tím není dotčena jeho pravomoc rozhodnout o případném odebrání svěřené agendy.¹³² Poněkud jiné principy se uplatňují v případě delegace, kdy statutární orgán může i nadále do výkonu obchodního vedení na nižších stupních zasahovat.¹³³

Přenesením výkonu působnosti se přitom členové orgánu nezbavují své odpovědnosti za řádnou správu, jejich povinnost vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře se pouze modifikuje. Členové orgánu jsou pak ve vztahu k přímo nevykonávaným agendám odpovědni za (1) výběr kvalifikované osoby, které musejí zajistit (2) vhodné podmínky a instrukce pro realizaci její činnosti a kterou musejí (3) náležitě kontrolovat.¹³⁴ V případě delimitace přitom platí, že za výkon svěřené působnosti bude odpovídat předně pověřený člen orgánu.¹³⁵ Odpovědnost ostatních

¹³¹ Shodné pravidlo formulovalo někdejší ustanovení § 66d odst. 4 ObchZ. Dále též ČECH 2012 op. cit. sub. 121, s. 22.

¹³² I. Štenglová, B. Havel in ŠTENGLOVÁ a kol. 2013 op. cit. sub. 66, s. 114.

¹³³ V tomto přebírám názor I. Štenglové artikulovaný při osobní konzultaci dne 7. 4. 2014.

¹³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 1999, sp. zn.: 29 Cdo 1162/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo sešitu 9, ročník 2000, pod číslem 103, s. 355-360. Dále kupříkladu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2008, sp. zn.: 29 Odo 1773/2006 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005, uveřejněné pod číslem 18/2006 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

P. Čech hovoří v souvislosti s modifikovanou povinností péče řádného hospodáře o třech klíčových faktorech: 1) výběr 2) instrukce 3) dozor. K tomu srov. ČECH 2007 op. cit. sub. 40, s. 5.

¹³⁵ TOMSA, Miloš. Posouzení péče řádného hospodáře člena orgánu právnické osoby podle návrhu nového občanského zákoníku. In ČERNÁ, Stanislava, ČECH, Petr. *Pocta Ivaně Štenglové k sedmdesátým narozeninám: právo společností - ohlédnutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2012, xv, s. 279-286 ISBN 978-80-7400-262-5. S. 283.

členů orgánu vůči společnosti pak nevznikne pouze tehdy, pokud tito členové dostali svým povinnostem ad (1) až (3).¹³⁶ Obdobné platí též v případě delegace.

5.1. Kdo je oprávněn rozhodnout o přenesení působnosti?

S odpovědností za řádný výkon funkce souvisí též otázka, zda rozhodnutí o přenesení výkonu obchodního vedení spadá výhradně do kompetence statutárního orgánu. Někteří autoři totiž soudí, že mají-li být členové orgánu činěni odpovědnými za výkon funkce s péčí řádného hospodáře, musí jim být takový výkon umožněn. Z toho dovozují v podstatě primární oprávnění kolektivního statutárního orgánu rozhodnout o rozdělení kompetencí mezi své jednotlivé členy.¹³⁷ Obdobný úsudek by se v nastíněné logice dal vztáhnout též na jiná rozhodnutí statutárního orgánu o vnitřní organizaci společnosti. Ingerence někoho jiného do tohoto rozhodování by pak musela být pokládána za přestoupení obecného zákazu pokynů do obchodního vedení.

Navzdory tomu se zcela nevyklučuje ani základní úprava vnitřní organizace společnosti, včetně rozdělení resortní specializace mezi členy kolektivního orgánu, společenskou smlouvou.¹³⁸ Zakladatelům či společníkům by tak neměla být upírána možnost tímto způsobem ovlivňovat alespoň základní strategii a směřování společnosti.

Problematictější může být při úpravě vnitřní organizace ingerence valné hromady. Jejím zásahům v této věci se totiž krom jejich neoperativnosti vytýká již zmíněný rozpor se zákazem pokynů do obchodního vedení. Domnívám se však, že k přestoupení tohoto zákazu při nejmenším v některých vzácných případech dojít nutně nemusí. Pakliže jsem totiž dospěl k závěru, že otázka vnitřní organizace společnosti

¹³⁶ ČECH 2007 op. cit. sub. 40, s. 15. Poněkud odlišně soudí DOČKAL 2013, op. cit. sub. 76, s. 54: „Pokud je působnost orgánu právnické osoby nedělitelná, pak nelze dělit ani subjektivní povinnost k náhradě vzniklé újmy. Je-li působnost jednotná a nedělitelná, pak ji lze vykonávat jen za součinnosti všech členů kolektivního orgánu. Na újmě, která právnické osobě protiprávním jednáním vznikla, se tudíž přičinili všichni jeho členové a ti také nesou subjektivní povinnost nahradit tuto újmu. Je-li totiž umožněno, aby jeden člen jednal jménem celého kolektivu, pak je tím současně umožněno, aby tímto jednáním přivodil pro celý kolektiv následky, které právní úprava s takovým jednáním spojuje.“

¹³⁷ I. Štenglová, B. Havel in ŠTENGLOVÁ a kol. 2013 op. cit. sub. 66, s. 114.

¹³⁸ EICHLEROVÁ, Kateřina. Kde končí působnost představenstva a začíná působnost valné hromady? In PAUKNEROVÁ, Monika, TOMÁŠEK, Michal a kol. *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009. S. 70-85. ISBN 978-80-246-1687-2. S. 74-75.

může být za určitých okolností otázkou strategického významu,¹³⁹ nedávalo by smysl, abychom úpravu této otázky činili závislou jen na tom, zda k ní dojde ve formě společenské smlouvy či usnesení valné hromady. Navíc, i když otázku vnitřní organizace z praktických důvodů přiřkneme statutárnímu orgánu, nelze ji dle mého bez dalšího prohlásit za materii spadající do obchodního vedení. V některých podobách své úpravy ji totiž lze považovat spíše za technický rámec, v němž se obchodní vedení realizuje. To samo o sobě nemusí mít vliv na schopnost členů orgánu zabezpečovat obchodní vedení s péčí řádného hospodáře, nýbrž pouze na způsob, jakým k naplnění této povinnosti dojde.¹⁴⁰

Vždy bude přesto záležet zejména na okolnostech konkrétního případu. Obecná úprava rozdělení kompetencí mezi jednotlivé členy orgánu prostřednictvím stanov či usnesení valné hromady tak může být kupříkladu na místě v mamutí akciové společnosti s širokým rozsahem zajišťovaných činností. I zde bude nicméně záležet na konkrétní formulaci takové úpravy, která nebude klást překážky představenstvu v možnosti samostatně zabezpečovat obchodní vedení. Naopak v poměrech menší společnosti s ručením omezením o nižším množství a rozsahu vykonávaných aktivit se může jakákoliv podrobnější úprava rozdělení kompetencí společenskou smlouvou či usnesením valné hromady jevit jako nepřipadná, neboť může podvázat možnost jednatelů uskutečňovat řádně a svědomitě svou podnikatelskou koncepci. I v takovém případě však nelze předem vylučovat odůvodněné výjimky.

Zcela vyloučit tak dle mého názoru nelze ani možnost, aby valná hromada rozhodla o rozdělení úloh mezi konkrétní členy orgánu,¹⁴¹ pakliže takové rozhodnutí bude respektovat jejich osobní dispozice a nebude na překážku nezávislosti statutárního orgánu při zabezpečování obchodního vedení. Soudím tak opět z povahy obchodní společnosti jako nástroje specializace, kde budou často významnými kvalifikačními předpoklady zájemce o funkci právě jeho specifické znalosti a dovednosti, které jej

¹³⁹ Shodně tamtéž, s. 74: „Avšak obecné nastavení podmínek, za kterých má být obchodní vedení uskutečňováno, podle mého názoru nelze považovat za běžné rozhodnutí, ale za velmi významné rozhodnutí, které přesahuje rámec obchodního vedení, protože stojí nad ním.“ Nutno nicméně podotknout, že K. Eichlerová v této souvislosti výslovně připouští pouze úpravu rozdělení kompetencí stanovami.

¹⁴⁰ HAVEL 2010 op. cit. sub. 8, s. 161.

¹⁴¹ Takovou možnost vylučují I. Štenglová, B. Havel in ŠTENGLOVÁ a kol. 2013 op. cit. sub. 66, s. 114.

budou přímo předurčovat k pověření určitou agendou. Stane-li se přitom v průběhu času jakékoliv rozhodnutí valné hromady v tomto směru přítěží při zabezpečování obchodního vedení, může se statutární orgán od takového rozhodnutí s patřičným odůvodněním odchýlit přiměřeně podle ustanovení § 2432 odst. 1 věty druhé.¹⁴² V krajním případě si lze představit i svolání mimořádné valné hromady za účelem změny přijatého usnesení, popřípadě vyvolání rozhodování per rollam.

¹⁴² Ustanovení § 2432 odst. 1 věty druhé zní: *Od příkazcových pokynů se příkazník může odchýlit, pokud to je nezbytné v zájmu příkazce a pokud nemůže včas obdržet jeho souhlas.*

6. Vyžádaný pokyn valné hromady do obchodního vedení a jeho vztah k odpovědnosti členů orgánu

Zákon o obchodních korporacích nepřejal výslovné ustanovení, podle něhož se statutární orgán řídí zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a společenskou smlouvou.¹⁴³ Toto pravidlo lze nicméně dle mého názoru dovést z přiměřeného užití ustanovení o příkazu, která příkazníkovi mimo jiné ukládají řídit se při obstarávání záležitostí příkazce jeho pokyny.¹⁴⁴ Podpůrně lze argumentovat i charakterem postavení společníků jako nositelů reziduálního nároku, který je spojen s právem podílet se na řízení společnosti. Za obecnější zdroj této povinnosti lze pokládat povinnost loajality¹⁴⁵ a z ní vyplývající povinnost respektovat vnitřní organizaci společnosti.¹⁴⁶

Závazné jsou přitom pouze takové zásady a pokyny, které jsou v souladu se zákonem a společenskou smlouvou.¹⁴⁷ Bude-li statutární orgán plnit takový pokyn, odpovědnost jeho členů nevznikne. Člen orgánu je nicméně povinen upozornit na případnou protiprávnost navrhovaného usnesení valné hromady.¹⁴⁸ Taktéž je povinen

143 Srov. ustanovení § 194 odst. 4 věta první ObchZ. Paradoxně zákon o obchodních korporacích v ustanovení § 446 odst. 2 výslovně normuje, že se zásadami schválenými valnou hromadou řídí dozorčí rada.

144 Srov. ustanovení § 59 odst. 1 ZOK ve spojení s § 2432 odst. 1 NOZ.

145 ČERNÁ 2006 op. cit. sub. 33., s. 241. Dále DĚDIČ 2002 op. cit. sub. 33, s. 2418.

146 ELIÁŠ 1999 op. cit. sub. 75, s. 306.

147 Obdobně PELIKÁNOVÁ, Irena. Komentář k obchodnímu zákoníku: § 56-260. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1998. 1306 s. ISBN 80-7201-130-8. S. 944: „Do textu čtvrtého odstavce byla zákonem č. 142/1996 Sb. jenom doplněna věta „pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami“. Je jasné, že ani dříve nemohl člena představenstva zavazovat protiprávní pokyn valné hromady. Takový pokyn je realizací vztahu mezi členem orgánu (v podstatě mandatářem) a společností a jeho protiprávnost vede nezbytně k jeho neplatnosti.“

148 ELIÁŠ 1999 op. cit. sub. 75, s. 307. Nesouhlasím však v té souvislosti s názorem zastávaným B. Havlem in HAVEL 2012 op. cit. sub. 92, s. 53: „Odpovědnost za škodu při plnění pokynu valné hromady nebo členské schůze nenastává tehdy, pokud tento pokyn byl v rozporu s právními předpisy a členové orgánu na to výslovně upozornili (...).“

upozornit valnou hromadu na pokyn zřejmě nesprávný, přičemž je takovým pokynem vázán pouze tehdy, když na něm valná hromada i vzdor takovému upozornění setrvává.¹⁴⁹

V obecné rovině přitom zásadně platí vůči komukoliv účinný zákaz udělovat statutárním orgánům takové pokyny, které se týkají se obchodního vedení.¹⁵⁰ Tím nicméně není valné hromadě upřena možnost ovlivňovat obchodní vedení alespoň zprostředkovaně formulováním již zmíněných obecných zásad.¹⁵¹ Obecně však platí princip, že má-li být člen orgánu plně odpovědný za řádný výkon své funkce, nemůže být při výkonu obchodního vedení omezen pokyny valné hromady.¹⁵²

Výjimku z obecného zákazu udílet pokyny do obchodního vedení ovšem oproti dřívější právní úpravě v obchodním zákoníku zakotvuje ustanovení § 51 odst. 2 ZOK, jež umožňuje členu statutárního orgánu kapitálové společnosti požádat o udělení takového pokynu valnou hromadu. Současně je stanoveno, že tím není dotčena povinnost člena orgánu jednat s péčí řádného hospodáře.

K vznesení žádosti v podobě návrhu usnesení valné hromady¹⁵³ je dle dikce ustanovení § 51 odst. 2 ZOK oprávněn člen statutárního orgánu. Za členy statutárního orgánu se ve smyslu ustanovení § 152 odst. 1 NOZ považují i jednatelé společnosti s ručením omezeným tvořící kolektivní orgán nebo statutární ředitel v monistickém

¹⁴⁹ Srov. ustanovení § 2433 NOZ.

¹⁵⁰ Srov. § 195 odst. 2 a § 435 odst. 3 ZOK.

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2009, sp. zn.: 15 Tdo 294/2009, uveřejněné pod číslem 41/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, dostupné na www.nsoud.cz: „Uvedené pokyny ve smyslu § 194 odst. 4 věty první obch. zák. se mohou týkat jen zásad, které nezasahují bezprostředně do obchodního vedení, i když se jej v dlouhodobém horizontu také týkají, tedy např. zásad dlouhodobé investiční politiky, popř. směru jakým se společnost bude vyvíjet, či naopak jaké významné aktivity společnost utlumí či zcela zruší apod.“

¹⁵² Tamtéž: „Podle ustáleného teleologického výkladu je třeba první a třetí větu § 194 odst. 4 obch. zák. vykládat ve vzájemné vazbě tak, že jednatel je sice povinen se řídit pokyny valné hromady nebo jediného společníka společnosti s ručením omezeným (srov. § 132 obch. zák.), ten však nesmí vydávat pokyny týkající se obchodního vedení společnosti. K takovému výkladu vede i skutečnost, že má-li být jednatel společnosti s ručením omezeným (podobně jako představenstvo akciové společnosti) ve vztahu ke společnosti, popř. ve vztahu ke třetím osobám plně odpovědný za výkon své funkce, není dost dobře možno takovou odpovědnost založit za stavu, kdy by byl omezen pokyny valné hromady nebo jediného společníka společnosti s ručením omezeným při výkonu obchodního vedení společnosti.“

¹⁵³ Srov. ustanovení § 184 odst. 1, 406 a 407 odst. 1 písm. f) ZOK. Dále I. Štenglová, B. Havel in ŠTENGLOVÁ a kol. 2013 op. cit. sub. 66, s. 137.

modelu organizační struktury akciové společnosti. Soudím, že v případě kolektivního statutárního orgánu či jednatelů netvořících kolektivní orgán, u nichž nedošlo k rozdělení působnosti podle jednotlivých oborů, bude muset podání žádosti o pokyn předcházet kolektivní rozhodnutí členů tohoto orgánu či více jednatelů.¹⁵⁴ Vycházím přitom z premisy, že k zabezpečování obchodního vedení společnosti je kolektivní orgán povinen jako celek, přičemž nedojde-li k rozdělení působnosti podle jednotlivých oborů, uskutečňuje se realizace této povinnosti zásadně kolektivně. Pojímát za této situace oprávnění dle ustanovení § 51 odst. 2 ZOK jako oprávnění jednotlivého člena kolektivního orgánu mi připadá neodůvodněné a ve svých důsledcích způsobí přivodit zbytečné konflikty při fungování společnosti. Dikce tohoto ustanovení nicméně současně nevylučuje, aby žádost o pokyn vznesl člen kolektivního orgánu, který je za zákonem stanovených předpokladů oprávněn svolat valnou hromadu samostatně.¹⁵⁵ Bude-li působnost kolektivního orgánu rozdělena ve smyslu ustanovení § 156 odst. 2 NOZ, bude pověřený člen orgánu oprávněn navrhnout tomuto orgánu zařazení určité žádosti na program valné hromady.¹⁵⁶ Tím není v případě ostatních členů orgánu dotčena modifikovaná povinnost péče řádného hospodáře ve shora popsané podobě dané delimitací.

Vyžádané pokyny ve smyslu výše citovaného ustanovení se mohou týkat v podstatě jakékoliv otázky obchodního vedení. Domnívám se však, že se při konkrétním stanovení okruhu otázek, které mohou být předmětem žádosti o pokyn, uplatní jako určitý korektiv povinnost péče řádného hospodáře.¹⁵⁷ Jak již bylo výše uvedeno, tato povinnost zahrnuje péči o majetek společnosti, která brání jeho znehodnocení a usiluje o jeho růst. Zároveň platí, že nedisponuje-li člen orgánu všemi znalostmi potřebnými k přijetí určitého rozhodnutí, je povinen si je prostřednictvím jiné osoby obstarat. Uvedené vymezení této povinnosti by tak mělo de facto vyřazovat

154 Shodně i odlišné stanovisko zastávají různé části autorského kolektivu in ŠTENGLOVÁ a kol. 2013 op. cit. sub. 66, s. 136-137. Dále srov. ustanovení § 156 odst. 1 NOZ, § 195 odst. 1 věta druhá a 440 odst. 1 ZOK.

155 Srov. ustanovení § 402 odst. 2 ZOK. Shodně I. Štenglová, B. Havel in ŠTENGLOVÁ a kol. 2013 op. cit. sub. 66, s. 137.

156 Tamtéž, s. 137.

157 Obdobně se vyslovuje nespécifikovaná část autorského kolektivu in ŠTENGLOVÁ a kol. 2013 op. cit. sub. 66, s. 138.

z rozsahu použití ustanovení § 51 odst. 2 ZOK takové žádosti, jejichž obsahem je návrh na vydání rozhodnutí, o jehož vhodnosti by si měl být člen orgánu schopen při dodržení péče řádného hospodáře učinit samostatný úsudek. Fakticky vyloučeny by tudíž měly být zejména žádosti obsahující návrh rozhodnutí, o němž si člen orgánu měl a mohl učinit závěr o jeho zřejmé škodlivosti pro společnost.¹⁵⁸ Za rozporné s péčí řádného hospodáře lze rovněž pokládat žádosti, kterým nepředcházela patřičná snaha člena orgánu obstarat si nezbytné informace a podrobit je odpovídajícím úvahám. Předmětem žádosti o pokyn valné hromady by tudíž měly být zejména takové návrhy rozhodnutí, u nichž není ani při vynaložení péče řádného hospodáře zřejmé, zda mají být přijaty, popřípadě není zřejmé, která z víceméně rovnocenných variant rozhodnutí má být přijata.¹⁵⁹ Pakliže bude přesto vznesena žádost o udělení pokynu, který se bude přičít péčí řádného hospodáře, nebude tím dotčeno právo valné hromady takový pokyn udělit. Člen orgánu nicméně bude společnosti odpovídat za škodu, která jí v důsledku podání takové žádosti o vyžádaný pokyn vznikla.

Podání žádosti o pokyn do obchodního vedení považují tedy, jak shora uvedeno, za právo statutárního orgánu, jehož realizace je testována u každého jednotlivého člena orgánu péčí řádného hospodáře. Na svrchovaném uvážení valné hromady pak je, zda pokyn o navrženém obsahu udělí.¹⁶⁰ Pakliže jej udělí, měl by jím být statutární orgán vázán.¹⁶¹ Dostál-li přitom člen orgánu při formulaci pokynu péčí řádného hospodáře, nebude moci být činěn odpovědným za újmu vzniklou jen proto, že došlo k přijetí tohoto pokynu. Udělí-li valná hromada pokyn o jiném než statutárním orgánem navrženém obsahu, uplatní se dle mého názoru obecný zákaz pokynů směřujících do obchodního vedení, přičemž přijatý pokyn bude možné pokládat nanejvýše za nezávazné doporučení.¹⁶²

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 138.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Shodně HÁMORSKÁ 2012 op. cit. sub. 89, s. 255.

¹⁶¹ Tamtéž: „*Tento závěr plyne podle našeho názoru z toho, že přenesl-li na valnou hromadu v souladu se zákonem konkrétní rozhodnutí v oblasti obchodního vedení, odňal sám sobě právo takové rozhodnutí přijmout.*“

¹⁶² Odlišný názor formuloval P. Čech na přednášce v rámci předmětu Předstátnicová výuka z obchodního práva dne 9. 4. 2014. Podle tohoto názoru je vyžádanost pokynu dána tehdy, vztahuje-li se pokyn valné

Pro úplnost je zapotřebí dodat, že povinnost péče řádného hospodáře bude člena orgánu vázat též v navazující fázi implementace přijatého rozhodnutí valné hromady.¹⁶³

hromady stále k otázce, která byla předmětem žádosti. Modifikace obsahu rozhodnutí valnou hromadou by tomu neměla být na překážku.

¹⁶³ HÁMORSKÁ 2012 op. cit. sub. 89, s. 255.

Závěr

Ze shora učiněných zkoumání vyplynulo, že se při vymezení obsahu povinnosti k výkonu funkce člena orgánu s péčí řádného hospodáře uplatní mnohé ze závěrů, které dříve učinila judikatura či doktrína. Za dosud nepříliš uspokojivě vyřešenou nicméně v českém kontextu stále považuji otázku, která se týká určení zájmu, jemuž mají členové orgánu při výkonu funkce sloužit. Její řešení se sice může v jednotlivých případech při zvážení konkrétních okolností lišit, za instruktivní nicméně pokládám možnou shodu na některém ze známých modelů. V té souvislosti osobně navrhuji příklon k tzv. osvícenému společnickému modelu, který dle mého soudu nejlépe odpovídá podstatě fungování kapitálových společností v 21. století.

Pokud jde o určení kvality, s níž mají členové orgánu vykonávat svou působnost, domnívám se, že se v plném rozsahu prosadí dřívější judikatorní závěry. Péči řádného hospodáře tak lze i nadále pokládat za objektivní standard výkonu funkce, který může být v konkrétním případě subjektivně zostřen v závislosti na odborných znalostech a schopnostech daného člena orgánu.

Za neuspokojivě zodpovězenou považuji v rámci této práce otázku, zda povinnost péče řádného hospodáře reprezentuje v kontextu platné české úpravy smluvní nebo zákonnou povinnost. Jakkoliv se totiž kloním k závěru, že tato povinnost odpovídá svou povahou povinnosti smluvní, nemohu se ubránit přesvědčení, že zákon podrobuje případ porušení této povinnosti režimu deliktů odpovědnosti. Poněvadž však nejsem s to vypořádat se s poměrně neúprosným zákonným textem, nemohu zodpovědně dovést svou premisu o smluvní povaze této povinnosti do všech důsledků.

S povděkem kvituji výslovné zakotvení pravidla podnikatelského úsudku do českého právního řádu, neboť se domnívám, že toto pravidlo podpoří právní jistotu členů orgánu při realizaci definičně nejistých podnikatelských aktivit. Zároveň se však domnívám, že zákonodárce mohl preciznější formulací zákonného textu zdůraznit charakter uvedeného pravidla jako odchylky od standardních metod soudního přezkumu pro případy podnikatelského rozhodování.

Přenesení působnosti k výkonu obchodního vedení ve svých různých podobách lze považovat za běžnou a vhodnou formu zabezpečení obchodního vedení ze strany statutárního orgánu. V té souvislosti se přikláním k zavedení pojmu delimitace

k označení rozdělení působnosti mezi jednotlivé členy kolektivního statutárního orgánu, neboť je tím dle mého názoru lépe manifestována věcná odlišnost této formy přenesení působnosti od delegace na nižší úrovně řízení. Ve vztahu k otázce přenesení působnosti se dále uplatní dřívější judikatorní závěry, které charakterizují modifikaci povinnosti péče řádného hospodáře spočívající v provádění dohledu a dalších souvisejících povinností. Přenesení působnosti dále považuji za otázku, která věcně spadá zejména do obchodního vedení zabezpečovanému členy orgánu. Připouštím ovšem případy, kdy tato otázka může nabýt strategické povahy, což může opravňovat k její úpravě prostřednictvím společenské smlouvy či rozhodnutí valné hromady.

Vyžádané pokyny valné hromady do obchodního vedení chápu v první řadě jako výjimku z všeobecného zákazu udělovat statutárnímu orgánu pokyny tohoto druhu. Přičemž iniciaci takového pokynu vnímám prvotně jako oprávnění statutárního orgánu, který je povinen k zabezpečování obchodního vedení jako celek. Realizace tohoto práva je nicméně dle mého názoru fakticky limitována povinností péče řádného hospodáře, která reálně omezuje myslitelný okruh žádostí o pokyn. Samotný pokyn, pokudliže se shoduje s obsahem navrženým statutárním orgánem, popř. jeho členem, pak považuji za závazný.

Seznam zkratk

NOZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ZOK – zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech
(zákon o obchodních korporacích)

ObchZ – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Použitá literatura

Monografie:

ČERNÁ, Stanislava. *Obchodní právo*. 3. díl, 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006. 360 s. ISBN 80-7357-164-1.

DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník: komentář*. Díl III. 1. vyd. Praha: Polygon, 2002. S. 1747-3055. ISBN 80-7273-071-1.

DĚDIČ, Jan, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KŘÍŽ, Radim, ČECH, Petr. *Akciové společnosti*. 6. přeprac. vyd. Praha: Beck, 2007, XXIV, 920 s. ISBN 978-80-7179-587-2.

DĚDIČ, Jan, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KŘÍŽ, Radim, ČECH, Petr. *Akciové společnosti*. 7. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 672 s. ISBN 978-80-7400-404-9.

EASTERBROOK, Frank H a Daniel R FISCHER. *The economic structure of corporate law*. 4. print. Cambridge: Harvard University Press, 1996, viii, 370 s. ISBN 0-674-23539-8.

ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, HAVEL, Bohumil, DVOŘÁK, Tomáš. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 574 s. ISBN 978-80-7380-205-9.

ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.

HAVEL, Bohumil. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2010. 196 s. ISBN 978-80-87284-11-7.

HAVEL, Bohumil. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 287 s. ISBN 978-80-7208-923-9.

KRAAKMAN, Reinier H. *The anatomy of corporate law: a comparative and functional approach*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, xix, 322 s. ISBN 978-019-9565-849.

PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku: § 56-260*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1998. 1306 s. ISBN 80-7201-130-8.

PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 356 s. ISBN 978-80-7357-714-8.

PETROV, Jan. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. 98 s. ISBN 978-80-210-4386-2.

RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 471 s. ISBN 978-80-7357-329-4.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xxii, 1447 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 994 s. ISBN 978-80-7400-480-3.

VÍTEK, Jindřich. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, x, 374 s. ISBN 978-80-7357-862-6.

Odborné články a příspěvky do sborníků:

BEJČEK, Josef. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*. 2007, roč. 15., č. 17, s. 613 - 624. ISSN 1210-6410.

BROULÍK, Jan. Pravidlo podnikatelského úsudku a riziko. *Obchodněprávní revue*. 2012, roč. 4, č. 6, s. 161-167. ISSN 1803-6554.

ČECH, Petr. Hlavní změny v obchodním zákoníku po 1. lednu 2012. *Právní rádce*. 2012, roč. 20, č. 1, s. 19-27. ISSN 1210-4817.

ČECH, Petr. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*. 2007, roč. 15, č. 3, s. 4-16. ISSN 1210-4817.

ČERNÁ, Stanislava, ČECH, Petr. Kde jsou hranice obchodního vedení? *Právní fórum*. 2008, roč. 5, č. 11, s. 453-459. ISSN 1214-7966.

EICHLEROVÁ, Kateřina. Kde končí působnost představenstva a začíná působnost valné hromady? In PAUKNEROVÁ, Monika, TOMÁŠEK, Michal a kol. *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009. S. 70-85. ISBN 978-80-246-1687-2.

ELIÁŠ, Karel. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*. 1999, roč. 138, č. 4, s. 298-333. ISSN 0231-6625.

ELIÁŠ, Karel. Variabilita života a právní schémata (K souběhu pracovního poměru s členstvím ve statutárním orgánu obchodní korporace). *Obchodněprávní revue*. 2009, roč. 1, č. 10, s. 271-278. ISSN 1803-6554.

DOČKAL, Tomáš. Odpovědnost členů orgánu společnosti za porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a povinnosti loajality. In VRBA, Milan. *Odpovědnost a ručení v právu obchodních společností*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. S. 44-56. ISBN 978-80-87146-78-1.

HÁMORSKÁ, Andrea. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. *Obchodněprávní revue*. 2012, roč. 4, č. 9, s. 250-256. ISSN 1803-6554.

HAVEL, Bohumil. O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 1, s. 13-16. ISSN 1803-6554.

HAVEL, Bohumil. Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona. *Obchodněprávní revue*. 2009, roč. 1, č. 1, s. 1-10. ISSN 1803-6554.

HAVEL, Bohumil. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*. 2007, roč. 15, č. 11, s. 413-416. ISSN 1210-6410.

KOŽIAK, Jaromír. Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách). *Obchodněprávní revue*. 2012, roč. 4, č. 4, s. 108-113. ISSN 1803-6554.

KRTOUŠOVÁ, Lucie. Péče řádného hospodáře: odpovídá britskému konceptu duty of care, skill and diligence? *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 5, č. 10, s. 277-284. ISSN 1803-6554.

PIHERA, Vlastimil. Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 5, s. 142-148. ISSN 1803-6554.

POKORNÁ, Jarmila. K některým otázkám právního postavení členů představenstva akciové společnosti. In ČERNÁ, Stanislava. *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám: aktuální otázky soukromého práva na počátku nového tisíciletí*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. S. 286-296. ISBN 978-80-7357-370-6.

RICHTER, Tomáš. O logice a limitech korporačního práva: teoretické základy. *Právní rozhledy*. 2008, roč. 16, č. 23, s. 845-855. ISSN 1210-6410.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. Ještě několik poznámek k zákonnému zastoupení obchodní společnosti či družstva členem statutárního orgánu. *Obchodněprávní revue*. 2009, roč. 1, č. 4, s. 102-107. ISSN 1803-6554.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekodifikaci. In ZOUFALÝ, Vladimír. *XIX. Karlovarské právní dny: XIX. Karlsbader Juristentage*. Praha: Leges, 2011, S. 174-185. ISBN 978-80-87212-77-6.

TOMSA, Miloš. Posouzení péče řádného hospodáře člena orgánu právnické osoby podle návrhu nového občanského zákoníku. In ČERNÁ, Stanislava, ČECH, Petr. *Pocta Ivaně Štenglové k sedmdesátým narozeninám: právo společností - ohlédnutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2012, xv, s. 279-286. ISBN 978-80-7400-262-5.

Internetové zdroje:

BAINBRIDGE, Stephen, M., The Business Judgement Rule as Abstention Doctrine. *Vanderbilt Law Review*. 2004, Vol. 57, Issue 1 (January 2004), pp. 83-130. Dostupné z databáze <http://www.heinonline.org/>

LASÁK, Jan. Pár poznámek k péči řádného hospodáře členů statutárního orgánu na prahu rekonstrukce. [online]. 2011 [cit. 13. 09. 2011]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-peci-radneho-hospodare-clenu-statutarniho-organu-na-prahu-rekonstrukce-76933.html>

Corporations Act 2001. Dostupné z: <http://www.comlaw.gov.au/Details/C2012C00275>

Soudní rozhodnutí:

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 1999, sp. zn.: 29 Cdo 1162/99

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2005, sp. zn.: 5 Tdo 1143/2005

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2006, sp. zn.: 5 Tdo 1224/2006

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2008, sp. zn.: 5 Tdo 1412/2007

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2008, sp. zn.: 29 Odo 1773/2006

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn.: 29 Odo 1262/2006

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2009, sp. zn.: 29 Cdo 3864/2008

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2009, sp. zn.: 15 Tdo 294/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009

Resumé

Povinnost k výkonu funkce s péčí řádného hospodáře tvoří i poté, co vstoupila v účinnost rekodifikace soukromého práva, základní standard, jež musí pod hrozbou vzniku odpovědnosti naplňovat každý člen statutárního orgánu kapitálové obchodní společnosti. Cílem předkládané práce je pojednat o obsahu této povinnosti a odpovědnosti za její porušení, jakož i o dalších souvisejících otázkách, a to v kontextu této nové právní úpravy. V té souvislosti jsou zejména mapovány výkladové možnosti a úskalí, na něž lze při interpretaci této regulace narazit.

V první části je předestřena problematika zasazena do širšího rámce poznatků ekonomické analýzy práva, které mají určit základní požadavky kladené na právní reglementaci postavení členů orgánu společnosti.

Část druhá nejprve obsahově vymezuje povinnost k výkonu funkce s péčí řádného hospodáře. Činí tak stručnou charakteristikou povinnosti loajality a povinnosti péče, které tvoří dílčí složky shrnujícího pojmu péče řádného hospodáře. V samostatné podkapitole věnované povinnosti loajality se autor pokouší definovat, co si lze představit pod zájmem společnosti, jemuž mají členové orgánu při výkonu své působnosti sloužit. Odpověď nalézá v tzv. osvíceném společnickém modelu, který za výchozí pokládá ztotožnění zájmu společnosti se zájmem společníků jako celku, avšak současně bere zřetel na zájmy dalších zainteresovaných osob a hodnot celospolečenského významu. V podkapitole zasvěcené povinnosti péče dospívá autor k závěru, že je tato povinnost objektivním měřítkem kvality výkonu funkce člena orgánu, které současně připouští subjektivní zostření dané odbornými znalostmi a schopnostmi konkrétního člena orgánu.

Třetí část se zaměřuje na materii odpovědnosti za porušení péče řádného hospodáře. V souvislosti se zavedením duality režimů pro vznik kontraktní a delikttní odpovědnosti novým občanským zákoníkem dospívá autor k závěru, že zmíněná povinnost reprezentuje svou podstatou případ smluvní povinnosti. Zároveň si nicméně všímá skutečnosti, že zákonodárce tuto povinnost dle jeho názoru vědomě podrobuje režimu delikttní odpovědnosti za zavinění. Tato část se rovněž zabývá možnými ujednáními, která umožňuje nově zavedený institut smlouvy o vypořádání újmy způsobené členem orgánu.

Předmětem čtvrté části je rekodifikací výslovně zakotvené pravidlo podnikatelského úsudku, které autor chápe jako odchylku od standardních metod soudního přezkumu pro účely podnikatelského rozhodování.

V páté části je rozebrána otázka rozdělení působnosti kolektivního statutárního orgánu při zabezpečování obchodního vedení mezi jeho jednotlivé členy a další případy přenesení výkonu působnosti statutárního orgánu. Tato otázka je probrána zejména ve vazbě na povinnost členů orgánu vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře.

Šestá část práci věcně uzavírá a týká se institutu statutárním orgánem vyžádaných pokynů valné hromady do obchodního vedení. Zde autor zaujímá stanovisko, že uplatnění žádostí o pokyn do obchodního vedení podléhá na straně členů orgánu faktickým omezením daným jejich povinností péče řádného hospodáře.

Abstract

The requirement to perform duties with reasonable care and loyalty under the threat of liability is a basic standard every corporate director must meet. The aim of this thesis is to analyse the content of this standard and liability within the context of new re-codification of Czech private law. In doing so, the author focuses on interpretative possibilities and problems that may occur.

Chapter One is an attempt to connect the main topic with a broader context of law and economics knowledge in order to define leading requirements for company regulations.

Chapter Two consists of three parts. Part One briefly describes content of fiduciary duties. Part Two refers to duty of loyalty. The author aims to answer a traditional task to whom the corporate directors serve. The author argues for so-called enlightened shareholder value model. This model requires director to promote the success of the company for the benefit of its shareholders as a whole. In doing so, they need to take into account the company's stakeholders' interests and the impact of the company's operations on the community and the environment. Part Three examines to what extent company directors have to exercise general knowledge, skills and experience that they are expected to have.

Chapter Three investigates a task of director's liability to violate his/her fiduciary duties. It argues whether fiduciary duties belong to legal or contractual obligations. The author concludes these duties can be regarded as contractual but are paradoxically subject to tort liability. This chapter also outlines a new possibility for director to pay damages for his/her misconduct on behalf of their contract with company. The author explores possible limits of such agreement.

Chapter Four addresses a newly created business judgement doctrine. The author argues in favour of abstention doctrine in judicial review of business resolutions in this context.

Chapter Five discusses delegation of power from a board of directors on its individual members and other cases of delegation of power within company. The before mentioned fiduciary duties are discussed further in this chapter.

Chapter six deals with business management instructions issued by the General Meeting. The purpose of this chapter is to explore any possible influence of these instructions on director's liability. The author concludes that fiduciary duties provide significant limitations for requested instructions.

Klíčová slova a název práce v anglickém jazyce

Klíčová slova:

- péče řádného hospodáře;
- odpovědnost;
- pravidlo podnikatelského úsudku;
- fiduciary duties;
- liability;
- business judgement rule;

Název práce:

The Fiduciary Duties and Potential Liability of the Director of a Limited Liability Corporation